Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 178 — ՇԱԲԱԹ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ 1884 — (Ն. Տ.) 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — 24 ՇԷՎՎԱԼ 1301

ՊԱՏՄԱՆՔ

Նամուշման առոյգ մէկ անգամի համար 3 գուրուշ. երկու անգամի համար 2 գուրուշ եւ ապագային հարիւրուն համար զատ զատ կարկուտիւն կըլլայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և ինչ գրութիւն պէտք է ուղղել

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԹՈՒՂԹԱՏՈՒՆ. Գալաթիա, Նորատունկեան խան։
իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէին։

{ մկոարէ } հանուն խանի նորատունկեան դրելիս գաւառ

غزته‌سی اداره‌سنه

40 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի. Պոլսոյ	Համար	Տարեկան	դրամեկան	արծաթ 200
»	»	Վեցամեայ	»	» 100
»	»	Եռամեայ	»	» 50
»	»	Հատուած	»	» 1
Գաւառաց	Համար	Տարեկան	»	» 240
»	»	Վեցամեայ	»	» 120
»	»	Եռամեայ	»	» 60
Օտար	երկիրներ	Տարեկան	ֆրանք	 56
»	»	Վեցամեայ	»	 28

Գաւառ ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՇԱԲԱԹ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿ

Կաթողիկոսական խնդրոյ վրայ փոփոխութիւն չկայ։ Ստոյգ չէ լրագրոյս մանց լուրը թէ այս խնդրոյ վերաբերեալ պաշտօնագրեր եկած են Էջմիածնէն ի Պատրիարքարան։ Հաւանական է որ ի մտոյ Սինոդէն պաշտօնական զեկուցում մը լինի Կ. Պոլիս. Ռուսիոյ Կայսեր որոշումը ծանուցանող։ Բայց մինչեւ երէկ այսպիսի դէպք տեղի չէր ունեցած։

Ազգային ժողովը վերջապէս աւարտեց ելմտացոյցի վիճաբանութիւնը։ Տրուած որոշումը կարդալով, բնթերցողը կրնան զարմանալ թէ ամիսներէ հետէ կը վիճաբանուէր այս պարզ արդեան հանելու համար։ Ճառախօսելու եռանդն այնչափ յառաջ տարած էր մեր ատենաբաններն, որ խնդրոյն ամենէն գործնական և պարզ լուծումը գտնելու համար անգին ժամանակ մը վատնել տուին ժողովոյն։ Զիարդ և իցէ, լաւ է ամեն ինչ որ լաւ վախճան կունենայ, կ'ըսէ ֆրանսական առածն, որ յարմար կուգայ ներկայ պարագային։ Մեք գոհ ենք տրուած որոշումէն։ Աւելի գոհ պիտի լինինք եթէ ազգային կրթութեան և կրօնական պիտոյից յատկացեալ 30,000 զրուշն չէ-դէ-դանձուի, և իր նպատակին յատկացուի։ Քաղաքական ժողովն և Տնտեսական խորհուրդն, իրենց ելմտացոյցը նոյնութեամբ ընդունուած տեսնելէ յետոյ, այսչափ աշխատութիւն հարկաւ չէն խնայեր՝ գոհացում տալու համար Ազգային Երեսփոխանութեան կողմէ արտայայտեալ բուռն փափաքի մը։ Հարկ անհրաժեշտ է որ ազգային ելմտացոյցի մը մէջ Դատաբարութիւնն իւր բաժինն ունենայ. մանաւանդ այնպիսի հասարակութեան մը մէջ որ իւր զաւակաց կրթութեան խնդիրն անկասկած տնօրինելու կարեւորագոյն առանձնաշնորհումը կը վայելէ։ Բայց նոյնչափ անհրաժեշտ է որ յատկացեալ գումարն իրական լինի, և ոչ թէ կեղծիք մը, ինքզինքիս խաբեցու սահմանուած։ 25,000 զրուշ շատ փոքր գումար մ'է ազգային Դատաբարութեան համար։ Հլմական

Նպատակի մը, կարեւոր հաստատութեան մը չի կրնար ծառայել։ Բայց որչա՜փ աւելի անոթ պիտի լինի, եթէ այս տարի այդչափ գումար մ'իսկ գործնականապէս չյատկացուի ազգային կրթական պիտոյից։ Գոհ ենք նաեւ որ ժողովը քուէարկեց որոշումը մը, զոր այս սիւնակաց մէջ պաշտպանած էինք, երկնական յանձնաժողովի մը այժմէն պաշտօն տալով Վարչութեան հետ խորհրդակցիլ ազգային պիտոյից համաձայն ելմտացոյց մը պատրաստելու առաջիկայ տարւոյ համար։ Եթէ այս խորհրդարանական յանձնաժողով, որ տակաւին չէ կազմուած, ձեռնհաս տարրերէ բաղկացեալ և լրջօրէն ձեռնարկէ իրեն տրուած պաշտօնին, յուսալի է որ առաջիկայ տարւոյ համար Ազգէ ներկայ Ելմտացոյցէն նուազթերի և ելմտացոյցի անուան տակ ուրիշ արժանի բան մը ունենայ։ Զնոյնպէս անհրաժեշտ է որ թերկրին տնտեսական խղճալի վիճակը գէշ աղդեցութիւն կ'ընէ Պատրիարքարանի Սնտուկին վրայ ևս, և այսպիսի պարագային մէջ Ելմտացոյց մը չենել մանաւանդ ծանր դործ մ'է բարոյական իշխանութեան մը համար։ Պէտք է սակայն որ Ազգին կարողութիւնները լաւ կշռուին, և օգուտ բաղուի բարոյական և նիւթական ամեն ազբիւրէ ուստից հաստատ կենայ գալ ի Պատրիարքարան։ Այս աշխատութիւն գեռ ըստ արժանւոյն չէր կատարուած, և այդպիսի աշխատութիւն մը զեթ ապագային համար իրաւունք ունինք ակնկալելու վարչային և խորհրդարանական միացեալ այժերէն։

* * *

Շաբթուս Վարչային գործողութեանց մէջ նշանակելի միակ կարեւոր կէտը Մարդահամարն է, որ Վարչութեան ուշադրութիւնը գրաւելուն չափ արժանի է ժողովրդեան ալ ուշադրութիւնը գրաւելու իւր ամենայն մանրամասնութեամբ։ Այս պատճառաւ շաբթուս մէջ փութացինք հրատարակել Մարդահամարի վերաբերող բոլոր պաշտօնագրերը։ — Վարչութիւնն իւր պարբերական տեսութիւնի զրաքննութիւնն շաբթուս մէջ եւս բաժին մ'ունեցաւ, քննութեամբ կարդ մը գաւառական գրուածներու, որոց պարունակութիւնը պէտք եղածէն աւելի ծանուցեալ են արդէն, ինչ որ լինին չհրատարակուած մանրամասնութիւններն ու պարագայները։ Ցարակոյս չունինք թէ կայսերական կառավարութիւնն այսօր առաջուընէ չատ աւելի հոգ կը տանի գաւառաց բարւոք վարչութեան։ Բարձր. Էտհէմ փաշա ճանչուած է իբրեւ խստապահանջ բարեկամ մը ներքին բարեկարգութեան, և արդար ու անկողմնակալ վերատեսուչ մը կուսակալաց վրայ, որոց ստէպ կը դրկէ ազդու հրամաններ։ Կը յուսանք թէ Ազգ. Վարչութեան գիմումն ապարդիւն չլիներ, երբ կը խնդրէ կայսերական կառավարութենէն՝ հարկ եղած միջոցներն ի գործ դնել գաւառական ինչ ինչ վայրերու նկատմամբ, ուր իւր արդար հրամանք չեն յարգուած այնպէս որպէս վայել է ի բարեկեցութիւն հաւատարիմ ժողովրդեան և ի մեծագոյն շահ կայսերական կառավարութեան։ Բայց մինչ պատրիարքական իշխանութիւնն այս պարագայի մէջ իւր միջնորդութեան դերը կը կատարէ, գաւառացիք պարտին լրջապէս խորհիլ թէ յաճախակի դիմելով միւսոյն միջոցներու, ասոնց ազդեցութիւնը կը նըուազեցնեն, և թէ խոհեմութիւն է յարմարիլ տեղական պարագայից, փորձել տեղական ամեն օրինաւոր միջոցներ, և ծայրագոյն պարագայից մէջ միայն զբաղեցնել կեդրոնական իշխանութեանց ուշադրութիւնն։

Երուսաղեմի պարուսց խնդիրը բանակցութեան նիւթ է ընդ մէջ Ազգ. Վարչութեան և ելմտական Նախարարութեան, և կ'երեւի թէ ի մտոյ չկայ տի ներկայանայ Ազգ. ժողովոյ, որուն կը վերաբերի, ինչպէս կը յիշուի, վերջին բառն ըսել պինդորական արոյ հետ նպատակի մը հաւաքման վրայ։ Բայց կը թուի թէ Վարչութիւնը կ'աշխատի իրեն դիրն այնպիսի վիճակի մը մէջ բերել Ազգ. ժողովոյ, որ ծանր ընդդիմութեանց տեղի չտայ։

Շաբթուս մէջ վախճանեցաւ Ազգին ամենէն հին և հանրածանօթ եպիսկոպոսաց մին, հռչակաւորն Եդեսեան։ Արտասովոր կարողութեամբ օժտեալ եկեղեցական մ'էր այս, բայց մանաւանդ իւր վերջին տարիներու մէջ օգտակար չեղաւ Ազգին, և ընդհակառակն ուղղակի թէ անուղղակի պատճառ եղաւ կարեւոր Վիճակ մը խառնելու և խանգարելու կացութեան մը մէջ պահելու, և Պատրիարքական իշխանութեան դէմ բմբոստութեան նըշանը տալու, որ դժբախտաբար հետեւողներ ալ ունեցաւ։ Արդեօք վերջապէս Ամասիացիք պիտի զարթնուն, և պիտի սկսի՞ն նոր և ազդօգուտ ուղղութիւն մը տալ իրենց վարչային, կրթական և փոխական հաստատութեանց։ Այն Ամասիայի «յառաջդիմական» որ եղեսեանի յաջուցած արգելքներէն կը դանգատէին, արդեօք վերջապէս գործել պիտի սկսի՞ն։ Կարեւոր հարցուա՛ մ'է այս, որ եղեսեանի վախճանումն լուրը կարդացող ամեն ազգայոյց միտքը կուգայ։ Ցեսնենք թէ ինչ պատասխան պիտի ըսատանայ։

* * *

Բ. ԴՈՒՌՆ ԵՒ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԵՐ

Բ. Դրան և Դեսպանատանց մէջեւ ծագած երկու խնդիրները բարեբախտապէս վերջ գտան առանց ծանրագոյն երեւոյթի մը ստանալու։ Կայսերական կառավարութիւնն իւր հայրենասիրութեան ու քաջասրտութեան հաւասար իմաստութիւն ցոյց տուաւ այս փափուկ խնդրոյ մէջ։ Մինչ Մախմուտի շրջենաբը չորրորդ անդամ լսելով կը փախցուներէ Վառնայի կառախումբն, որ չափազանց սրընթաց տեսակէն լինել կը Բ. թուի, Դուռը կը ծանուցներ թէ առայժմ կը թողու թղթատանց փոխման խնդիրն, ապագային մէջ դիւանագիտական միջոցներով կարգադրելու համար։ Հետեւապէս, խնդրոյն յարակից շրջենաային և ոստիկանական միջադէպ իրենց կարեւորութիւնը կը կորուսանեն, և գիւանագիտութիւնը կը վերստանայ իւր իրաւունքներ։ Ամեն յաջողութիւն կը մաղթենք Մախմուտէն՝ Լոյսի ընկերութեան հետ իւր սկսած մրցման մէջ։ բայց բարեբախտապէս ա՛չ եւս այս մրցումէ կախում ունի քաղաքական խնդրոյ մը լուծումն։

Առողջապահական ժողովոյ խնդրոյն մէջ ալ, Բ. Դուռն հրաժարեցաւ Օմ. եօթն նոր անդամներ ուելլելու խորհրդէն, և իրաց նախկին վիճակը պահուեցաւ այս նկատմամբ եւս։ Բայց Քարանդինոյի խնդիրը բոլորովին դադրած չէ Բ Դրան և դեսպանատանց միջեւ, ըստ որում օտարազգիք կը դանգատին թէ Օմ. կառավարութեան դրած Քարանդինան չափազանց խիստ և երկար է։ Քղեբրայի մօտալուտ անհետացման հետ, որ հաւանական է այժմ, հարկաւ պիտի վերնայ այս Քարանդինայի խնդիրն ալ, որ միայն օտարազգեաց միայն չպատճառեր, այլ նաեւ Թուրքիոյ վաճառականութեան, որուն համար նորագոյն և բաւական ծանր հարուած մ'եղաւ թէ՛ եւրոպականերկիրներու և թէ՛ Օսմ. նեղուցներու մէջ հաստատեալ քարանդինայք։

* * *

ՆԵՐՔԻՆ ԶԱՐԴԱՑՈՒՄ

Օսմանեան Ակադեմիա մը կազմելու խորհուրդն և Արհեստական սենեակի մը կազմութիւնը ներքին զարգացման ուղղութեամբ շաբթուս երկու գլխաւոր լուրերն են։ Մ'ոյն նպատակը դպրութեանց և գիտութեանց և միւսին նպատակն արհեստից առաջդիմութիւնն է։ Թուրքիա, իբրեւ Պետութիւն, տակաւին չունէր գիտական վերին մարմին մը, որ հակէ և նպատակ երկրին մտային զարգացման։ Մեծութիւնը ըստ վարչային մասին մ'է։ Օսմանեան Ակադեմիայ անմիջական նպատակն ու կազմութեան եղանակը դեռ անծանօթ են։ Կարելի է որ տակաւին վերջնապէս որոշուած չէ Ակադեմիայ հաստատումն։ Առաջին անդամ չէ որ այսպիսի մտադրութիւն մը կը լսուի։ Օսմ. Ակադեմիա մը հարկաւոր է՝ ամեն բանէ առաջ՝ թուրքերէն լեզուին նկատմամբ նոյն ծառայութիւնը մատուցանելու համար, ինչ որ ֆրանսական Ակադեմիան ֆրանսերէնի նկատմամբ մատուցած է, մանաւանդ թէ թուրքերէնն, իբրեւ վերջնական կազմակերպութիւն մը տակաւին չստացած լեզու, որոյ կանոններն և ուստիցման եղանակն այնչափ պարզ և հեշտ չեն, ֆրանսերէնէն անհամեմատ աւելի կը կարօտի Ակադեմիայ մը հայրական խնամոց։ Եթէ այս կարեւոր խնդիր ըստ արժանւոյն դրաւէ ապագայ Ակադեմիայ ուշադրութիւնը, թուրքերէն գեղեցիկ լեզուին ուստիցն օտար ազդաց համար իսկ կրնայ դիւրանալ մեծապէս։

Արհեստական սենեակի մը կազմութիւնն յոյժ ի դէպ կուգայ այնպիսի ժամանակի մը մէջ երբ Թուրքիոյ արհեստներն ու վաճառականութիւնը մանաւոր հոգածութեան կը կարօտին։ Բայց եթէ Արհեստական սենեակին աւելի ծառայութիւն չմատուցանէ արհեստից ինչ որ Վաճառականութեան սենեակը ցարգ մատոյց վաճառականութեան, չենք կրնար ըսել թէ գործնական օգուտ մը պիտի ունենայ։ Եթէ մեր վաճառականք գործոց դգաստութիւն, երկրին ազգատութեան, վարկի նուազումէն և ձեռնարկութեանց անապահովութեան կը գանգատին, և չարթուս մ'ի մէջ միայն հինգշաբթի օրն հինգ ամսակութիւնք կը հրատարակին Ղալաթիոյ և Պոլսոյ հրապարակաց վրայ, մեր արհեստաւորք կը գանգատին թէ իրենց արտադրութիւնք գնող չեն գտներ առաջուան չափ, և թէ եւրոպացի արհեստաւորաց դէմ մրցելու չափ նիւթական կարողութիւն և արհեստագիտական հմտութիւն կը պակսին իրենց։ Այս դառն կացութեան հանդէպ կառավարութիւնն ալ, հասարակութիւնն ալ բարօրման միջոցներուն և պարտին ի գործ դնել զոյց ցոյց տալ Վաճառականութեան և Արհեստից Սենեակներու պարտքն է գլխաւորապէս։

* * *

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Դեսպանախորհրդոյ լուծման հետ ինքնին վերցաւ եգիպտական խնդրոյ վրայ խօսելու արգելքն, որ երկար ժամանակէ հետէ դրուած էր տեղական մամլոյն վրայ, և ի զուր ժողովրդեան միտքը կը պղտորէր, կարծեցնելով թէ իրօք կարեւոր և անհաճոյ դէպքեր տեղի կ'ունենան, զորս կ'արժէ սքօղել հասարակաց դիտութենէն։ Շաբթուս մէջ ուրիշ ունեցանք խնդրոյն վիճակին վրայ տեղեկութիւններ տալու, որոցմէ տեսան ընթերցողք թէ խնդիրն օ՛րէցէ անվնաս վիճակի մէջ կը գտնուի։

Անգլիական կառավարութիւնը պաշտօնապէս չնորհակալութիւն յայտնեց իտալական և օսմանեան կառավարութեանց, որք Դեսպանախորհրդոյ մէջ այժ տուեր էին Անգլիոյ երմտական և ուրիշ առաջարկութեանց։ Գոհացուցիչ է տեսնել թէ Դեսպանախորհուրդն, որուն ի սկզբան այնչափ հակառակ էր օսմ. կարծիքն, Անգլիոյ և Թուրքիոյ միջեւ բարեկամական յարաբերութեանց նոր այժ մը տալու գոհացուցիչ արդիւնքն ունեցաւ։ Թուրքիա գոհ կրնայ լինել Դեսպանախորհրդէն՝ այն պատճառաւ ալ, որ եթէ ուրիշ արդիւնք չունեցաւ, գոնէ սա յոյժ կարեւոր արդիւնքը տուաւ, որ Միւդիրիս փաշա կատարելապէս դիւանագիտական եզանակաւ մը պաշտպանեց Թուրքիոյ վերհսկեցական իրաւունքներն Եգիպտոսի վրայ, և բոլոր լիազօրներուն հաստատել տուաւ զայնս, առանց ի բաց առնելու Մեծին Բրիտանիոյ լիազօրն, որ այս նկատմամբ իւր նախկին յանձնառութիւնները կրկնել պարտաւորեցաւ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՅԱՄԱՌՈՒՑԻՆ ՏԼԻՐՈՒԹԻՒՆՔ

Անգլիա Դեսպանախորհրդոյ մէջ եւթէ Թուրքիոյ և Իտալիոյ ակցուս-

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

)(6)(

ՇԱՐՈՒԱԿՈՒՆ ՏԻՒ ՊՈՒԱԿՈՒՆ

ՊԱՐՈՆ ԼԸՔՈՒԻ ԾԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՍՆ ՈՒՈԱՋԻՆ

ՊԱՐՈՆ ԼԸՔՈՒԻ ԻՆՔԶԻՆՔԻ ԿԸ ՆԱՅԻՔ

Բ.

Պ. Լըքոքի տունը մնալը՝ գործէ քաշուած նպարավաճառի մը տունը մնալու չէր նմաներ։

Երկու տեսակ ազդարարութիւն զետեղած էր իւր դրան քով. սովորական զանգակ մը՝ անծանօթներուն համար, որոյ հնչիւնը կը լսուէր բոլոր յարկին մէջ. իսկ ընտանիներու համար ելեկտրական կոճակ մը կար դրանը մէկ անկիւնը ծածկուած, հաղորդակցող հաւատարիմ ժերթիւտի սենեկին հետ, որ այցելուն ընդունելու և նախապէս հարցափորձելու պաշտօնն ունի։

Ուստի Պ. Լըքոք՝ սեղանէն եկած և որդին իւր մտածութեանց և գլխնիկին թողած ժամանակ՝ կատարելապէս գիտէր եկողին ով լինելն. հետեւապէս բնաւ չզարմացաւ երբոր իւր առանձնասենեակը մտնելով հանրային ապահովութեան պետն հոն գտաւ։

Սակայն տարէն աւելի ժամանակ կար որ տեսած չէր զայն. վասն զի այդ պաշտօնատարը՝ Պ. Լըքոքի գործէ քաշուած լինիլը գիտնալով, միմայն բացառիկ պարագայներու մէջ կուգար խորհուրդ հարցնել անոր բարեկամաբար։

Երբոր այնպիսի պարագայներ ներկայանային, գործէ քաշուած ոստիկանն իւր կարծիքը տալու չէր դժկամակեր, բայց խուզարկութեանց գործակցիլ յանձն չէր առնուր. ոստիկանական իշխանութիւնը ալ չէին սիրեր զայն։

Ուստի գիտնալով ոստիկանութեան գլխաւոր պաշտօնատարին այցելութեան նպատակն, յոյժ սիրալիր ընդունելութիւն մ'ըրաւ անոր։

— Է՛, ըսաւ ձեռները շփելով, նոր բա՞ն կայ տանը մէջ։

— Նոր և յոյժ ուշագրաւ, ըսաւ ապահովութեան պետը, տասն և հինգ տարիէ ի վեր կը վարեմ այս պաշտօն, և տակաւին չէի տեսած այսպիսի արտասովոր բան։

— Եւ կուգաք հայր Լըքոքի խորհուրդ հարցնել։ Կը կարծէք ուրեմն թէ տակաւին ցնդած չէ։

— Ընդհակառակն, և կը կարծեմ թէ դուք միայն կրնաք այս կնճիռը լուծել։

— Թերեւս իրաւունք ունիք։ Փոքր ծերուկը գեռ կ'ապրի, և իւր դատողութիւնն անվթար պահած լիսելոն վրայ ուրախ է։ Անկէ զատ, քնաշրջիկներուն ըսածին պէս, այսօր միտքս բաց է, վասն զի զուարթ եմ։

— Նստէք, սիրելի՛ բարեկամ, և պատմեցէք ինձ ձեր փոքրիկ պատմութիւնն։

Հանճարեղ պաշտօնատարն անմիջապէս սկսաւ մանրամասնօրէն՝ բայց յստակ պարզութեամբ պատմել այն դէպքերն, որք ոստիկանութեան բարձրաստիճան պաշտօնէից մեծ մասն ոտք հանած էին այն դիշեր։

Բան մը չմուռցաւ, բան մը չչփոթեց, անոնց պարագայները մէկ կողմ թողուց, և միայն կարեւոր իրողութիւններն ի լոյս հանեց։

Անպէս խօսելու համար արհեստէն պէտք է լինիլ։

Պ. Լըքոք ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ, փակելով աչերն որպէս դի ականջներն ուրիշ բանով չզրաղին, և խնամով զգուշացաւ ընդմիջելէ։

Լաւ պատմողն, լաւ ունկնդիր։

— Այդչա՞փ է, հարցուց երբոր պատմութիւնն աւարտեցաւ։

— Այո՛, այս է. մարդը կեդրոնական բանտն է, կինն ալ դիակնարանը։ Մարդը դեռ խօսք մը չէ ըսած, և կնոջ դիակին զննութիւնն ալ նոր բան մը չյայտնեց մեզ, բայց միայն թէ ճաշելէն երկու ժամ յետոյ սպանուած է։

— Արդարև յոյժ հետաքրքրաշարժ դէպք մ'է, ճշմարիտ առեղծուած մը։

— Որոյ բանալին դուք պիտի դըտնէք, անտարակոյս եմ։

— Զեմ գիտեր, և տակաւին ձեռքս չէ. արդարեւ քանի մը գաղափարներ կը ծագին մտացս մէջ... մակարերութեան հիմերը... չուկէտեր... կռուանի քարեր... բայց ոչ աւելի։

— Մաչային ազիկը կայ։

— Այդ՝ կա՛մ բան մ'է, կա՛մ ոչինչ. ոճրագործը թերեւս ուզած է գաղտնի վիպասանութիւններէ փոխ առնուած տեսարանացոյցով մը խոտորեցնել ձեր ուշադրութիւնը։ Սակայն Մաչային ազիկը կրնայ յեռոյ օգտակար լինիլ ձեզ... երբոր սպանեալը ճանչուի...

— Այո՛, ճանչուի... այդ է ամենէն կարեւորը... մարմնին ի ցոյց պիտի գրուի այս իրիկուն։

— Ես ադէկ չեմ սկսեր։

— Ի՞նչ կ'ըսէք։

— Զմտնել կուտայի, և ժամանակ յեռոյ ի ցոյց կը դնէի։

— Այն ժամանակ ո՞ւրկէ պիտի սկըսիլ գործը։

— Նախ պարտիմ ըսել ձեզ թէ, ըստ իմ դատողութեան, ձեր բռնած մարդն ստուգիւ հմր է, և թէ բուրդին երկրորդական դեր մ'ունեցած է գործին մէջ։ Մինչեւ իսկ կը հակիմ խորհելու թէ տարած բանին մէջ ինչ լինելը չէր գիտեր։

— Ես ալ ըստ բաւականի ձեր կարծիքն եմ, բայց ոչ վերջի կէտին վրայ։ Ինձ դժուարին կ'երեւի ընդունիլ թէ այդ երիտասարդը մեղսակից չէ սպանութեան։

— Կրնայ ոճրագործին ծառայած լինիլ, բայց ոչ համախոհ։

Սկսինք ձերբակալման տեսարանէն. Քաղաքացի մը կանգնի, երկու ձեռքը գոպանոցներուն մէջ դրած, Քորվիզար փոզոցէն, ժամն առաւօտեան երեքին, այնպիսի ձիւն ու ցուրտի ժամանակ, ուր շատերն անգամ դուրս չեն ելներ։ Այսոր եռեւէն, տասն և հինգ քայլաչափ հեռի, արկղաբարձ կուգայ։ Կը ձերբակալէն զայն։ Քաղաքացին կը շարունակէ իւր ճանբան, կառք մը կը նստի, որ զինքը կ'սպասէր Իտալական պղտատային վրայ, և կը հեռանայ սրարշաւ։ Ըսիք ինձ թէ պահակներն այն կողմէն անիւներու հոլովում լսած էին։ Ուրեմն այն անցորդ քաղաքացին պարտէին բռնել։

— Ես ալ այդ պէս կը կարծեմ։ Բայց ի՞նչ կրնանք ըսել. մարդ չկրնար ամեն բան խորհիլ։

— Ո՛չ, պահակներն յանցանք չունին. վհուսի պէտք էր լինիլ դուշակելու համար թէ արկղաբարձ մարդը դիակ մը կը կրեր։ Արդէն մեծ բան է որ բռնել և պահականցը տանիլ մտաբերած են։

Այժմ իմ եզրակացութեանցս կը հանիմ։ Ոճրագործն անշուշտ կ'ուզէր անհետացնել սպանելոյն մարմնին. ի՞նչ միջոցով, չեմ գիտեր, բայց երեւոյթ կայ թէ կը յուսար կառքի մէջ դընել, այն կառքին՝ որ զինքը կ'սպասէր Քարվիզար փոզոցին ծայրն, և Փարիզէն դուրս ելնել։ Քաղաքացիին մէջ՝ ներս մտնող կառքերը միայն կը քննեն, և...

— Ներեցէք որ երկու առարկութիւն ընեմ։ Ինչո՞ւ համար կառքը կեցընել չտուաւ ոճիրը գործուած տանը դուռը։ Ցարակոյս չկայ որ կինն իւր բնակարանին մէջ սպաննուած է։ Դիակ մը չծրարուիր փոզոցի մէջ։ Անկէց զատ, դարձեալ հոն կը վերադառնամ ես. ի՞նչ կը նշանակէր Մաչային ազիկն։

— Եթէ մտադիր տանողին բռնուելու պարագային մէջ խուզարկութիւնները մ'ըրեցնելու նպատակաւ չէ, թերեւս մտադիր տանելը պաշտօն ունեցող մեղսակցի մը հետ կանխաւ որոշուած նշան մ'է... Ասոնք պարզ ենթադրութիւններ են, զորս քննութիւնը սուտ պիտի հանէ թերեւս։

Դարով ձեր առաջին առարկութեան, բոլորովին տղայական է։ Գործը կազմուորողն, որ յոյժ վարպետ մէկը պէտք է լինի, չէր ուզած իւր կառքը բերել կեցնել այն տան առջեւ, ուր ոճիրը գործած էր, որպէս զի, ինչպէս կը կարծեմ, դրացիք չկասկածին զինքը։

— Դուք կը կարծէք թէ լաւագոյն համարած է ոտքով քալել Փարիզի քանի մը փոզոցներն, իւր ետեւէն տանելով սպանելոյն մարմինը կրող մարդը համար թէ արկղաբարձ մարդը դիակ մը կը կրեր։ Արդէն մեծ բան է որ բռնել և պահականցը տանիլ մտաբերած են։

Այժմ իմ եզրակացութեանցս կը հանիմ։ Ոճրագործն անշուշտ կ'ուզէր անհետացնել սպանելոյն մարմին. ի՞նչ միջոցով, չեմ գիտեր, բայց երեւոյթ կայ թէ կը յուսար կառքի մէջ դընել, այն կառքին՝ որ զինքը կ'սպասէր Քարվիզար փոզոցին ծայրն, և Փարիզէն դուրս ելնել։ Քաղաքացիին մէջ՝ ներս մտնող կառքերը միայն կը քննեն, և...

— Ներեցէք որ երկու առարկութիւն ընեմ։ Ինչո՞ւ համար կառքը կեցընել չտուաւ ոճիրը գործուած տանը դուռը։ Ցարակոյս չկայ որ կինն իւր բնակարանին մէջ սպաննուած է։ Դիակ մը չծրարուիր փոզոցի մէջ։ Անկէց զատ, դարձեալ հոն կը վերադառնամ ես. ի՞նչ կը նշանակէր Մաչային ազիկն։

— Եթէ մտադիր տանողին բռնուելու պարագային մէջ խուզարկութիւնները մ'ըրեցնելու նպատակաւ չէ, թերեւս մտադիր տանելը պաշտօն ունեցող մեղսակցի մը հետ կանխաւ որոշուած նշան մ'է... Ասոնք պարզ ենթադրութիւններ են, զորս քննութիւնը սուտ պիտի հանէ թերեւս։

Դարով ձեր առաջին առարկութեան, բոլորովին տղայական է։ Գործը կազմուորողն, որ յոյժ վարպետ մէկը պէտք է լինի, չէր ուզած իւր կառքը բերել կեցնել այն տան առջեւ, ուր ոճիրը գործած էր, որպէս զի, ինչպէս կը կարծեմ, դրացիք չկասկածին զինքը։

— Դուք կը կարծէք թէ լաւագոյն համարած է ոտքով քալել Փարիզի քանի մը փոզոցներն, իւր ետեւէն տանելով սպանելոյն մարմինը կրող մարդը։

— Զմտնեմք որ այդ մարդն համբ է, և գէպք մը պատահած ժամանակ ոճրագործն ինքզինք ազատելու ապահով էր միշտ։ Եւ ճշգիւ ալ այնպէս եղաւ։

Կեցիք. ես պատմութիւնը վերակազմեմ, ինչպէս որ կը հասկամ։

Ոճրագործն, որ արհեստով մարդասպաններուն դասակարգէն չերեւիր ինձ, վասն զի՝ ըստ ամենայն հաւանականութեան՝ հարուստ մարդ է, կ'ուզէ կին մ'սպանել այնպիսի պատճառներով որք անծանօթ են ինձ։ Ցակաւին պատճառներուն քննութեան եկած չենք։ Համբ մարդ մ'ունի իրեն ծառայող։ Համբ մը շատ օգտակար է, մանաւանդ երբ ո՛չ կարդալ գիտե, ո՛չ գրել, և ո՛չ նշանացի խօսիլ։ Զայն իւր հետ կը տանի կնոջը տունն, սպանիսի ժամու մէջ մէջ, ուր գիտէր որ առանձին պիտի գտնէր։ Ինքը կը մտնէ կնոջ քով, կ'սպանէ զայն և հոն գտնուած արկղին մէջ կը դնէ... Ըսիք ինձ թէ կնոջ մտուկ մ'էր. կը չարկէ զայն և դուրս կ'ելնէ առանց տեսնուելու... տունն անչուշտ գռնապան չունի... Թերեւս այն փոքրիկ օթեւաններէն մին է, զորս յատկապէս կը շինեն նորարձակ հարիներու համար... կը գտնէ իւր համբը, մտուկն անոր կրնակը կուտայ, նշանացի կը հրամայէ որ իւր ետեւէն երթայ, և... մնացեալը գիտէք։

— Արդարև, եթէ ճշմարիտ չէ, գէթ ճշմարտանման է... ձեր խորհրդածութիւնը Պ Սարտուի կնճիռներուն պէս կուռ է... բայց խնդիրն է գիտնալ թէ գործն ո՛ւրկից պէտք է բռնել։ Այդ թելը չեմ տեսներ ես, և դուք միայն կրնաք ցուցնել ինձ։

(Շարունակէ)

թիւնն ստացաւ, Դեսպանախորհրդոյ լուծմամբ իրեն դէմ յարոյց Ֆրանսան և Գերմանիան, որք իրենց գժգոհութիւնը չեն ծածկեր։ Ֆրանսայի հետ որոշուած «քաղաքական համաձայնութիւնն» այն պատճառաւ վերջ գտաւ որովհետև Անգլիա զայն ստորագրած էր երկնական խնդրոյ վրայ համաձայնուելուն, որ չգոյացաւ։ Գերմանիոյ և Անգլիոյ միջև հակառակութիւնն աւելի սաստիկ կերևի, գերմաններէն լրագրայ լեզուէն դատելով։ Պիսմարք իշխանն Անգլիոյ դէմ վշտացեր է յոյժ որովհետև լրտ Կրանվիլ մերժողական պատասխան տուաւ Միւնոդէր կոմսին, որ Եգիպտոսի առողջապահական վիճակը Դեսպանախորհրդոյ քննութեան կուզէր ենթարկել։ Հարաւային Աֆրիկէի նկատմամբ ալ Գերմանիոյ և Անգլիոյ միջև վէճ մը կայ։ Գերմանք կը դատապարտեն թէ անգլիական յարաբերութիւնն ի հարաւային Աֆրիկէ՝ անոնցմէ է գերմանական նորածին գաղութականութեանց ծաւալմամբ։ Առանց վրայ աւելցնելով անգլիական թանկ մը նահանջ կազմէ գերմանական նաւու մը վրայ ի գործ գրուած ծովահրամանութեան գործն, որ Պորնեոյ մէկ խիստ ծանուցագրութեամբ եղած է, կը տեսնենք թէ բաւական ունինք մին այն ժամանաւոր վէճերէ, որք պարբերաբար կը միջադրեն միջազգային յարաբերութիւններ։ Բայց Գերմանք առաւել առաջ կերթան, և իրենց կէս պաշտօնական մամլոյ բերնով կը յայտարարեն թէ և գիպատական խնդիրն ուրիշ նկատմամբ կարեւորութիւն չունէր իրենց համար բայց եթէ իրենց քաղաքական խնդիրներ, որոյ շուրջ Եւրոպական տէրութիւնք այլև այլ տեսակ համախմբումներ կամ դաշնակցութիւններ կրնան կազմել։ Ուրիշ խնդրոյ մէջ իրենց նպատակներն յառաջ տանելու համար։ Հետեւապէս, առաջին օրիսակն իրենք տալով, և գիպատական խնդիրը պատրուակ մը կընեն Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջև յարաբերութեանց աւելի մտերմական հանգամանք մը տալու, և «Ցամաքային Տերութեանց Դաշնակցութիւն» մը յարուցանելու։ Մեծին Բիսմարքիոյ խրատ և ինքնաբեր աշխարհավարութիւն դէմ։ Այս «ցամաքային» քաղաքականութեան շարունակութիւնն հետապրդրութեամբ դիտուելու արժանի երեւոյթ մէ այնպիսի ժամանակի մը մէջ, երբ քաղաքական խնդիրներն իրենց բացակայութեամբ կը փայլին։

«ԲԱՐՁՐ ԴՈՄԻՍԼԻ»ԻՆ ՊԱՇՏՕՆԸ

Դեսպանախորհրդոյ լուծմամբ, Անգլիա նորէն մինակ կը գտնուի հանգէպ Եգիպտոսի խնդրոյն։ Երկիրը տնտեսութեան ճգնաժամի մէջ մտած է, երկ իւր եկեմտաւոր չուտով կարգի չդրուին։ Ուրիշ ոլոտմամբ ալ պէտք կայ բարենորոգմանց։ Անգիացիներն իրենք եւս կը խոստովանին թէ, Արաբիի ապստամբութեան ջախջախումէն ի վեր որ Եգիպտոսի մէջ կը գտնուին, հիմնական և կայուն բարենորոգում մը ի գործ չեն դրած, և թէ Խեդիվական երկիրն այ օր առ օրէ ուրիշ անբոյսեկարգ է։ Զէնք ի ձեռին Սուտանի ժողովուրդութիւնները, որք նոյն վիճակի մէջ կը մնան ուր թողցինք զանոնք մի քանի ամիս առաջ։ Մէկհատն իւր ձեռք անցաց Սուտանի մէկ ընդարձակ մասն, որոյ վրայ իւր ազդէն իշխանութիւնն հաստատած է, և Եգիպտացիք պաշարեալ կը մնան այլ և այլ գիրքերու մէջ։ Երկու կողմերն հաւասարապէս ակար են, և այս պատճառաւ չեն կրնար վճռական հարուած մը տալ իրարու։ Մինչ այս վիճակ կրնայ տեւել անհոգոյգ։ Մինչ կրնայ թոյլ տալիլ որ Կորան փաշա իրեն հաւատարիմ մնացողներուն հետ օր մը գերեն իրայ Սուտ մարդարէին, որ յայտնեամ Թարգումի պէս կարեւորագոյն գիրք մը կրնայ մատրաքաղք ընել իրեն։ Մինա կողմէ, Ցեղլահներու վիճակն, որք ծանր տրոց և ծանրագոյն տարուեաց ներքեւ կը հեծեն, և առաջուան չափ չեն կրնար արդիւնաւորել հողն, և Զլբրանոդրիոյ արկածեալներն, որոց կրած զլանները մասամբ դարմանելու համար Եգիպտական կառավարութիւնը ծանր պարտքի մը ենթարկուած է, Եգիպտական խնդրոյն յարակից միւս գլխաւոր դժուարութիւնները կը կազմեն։

Անգլիա կ'ուզէ գիտնալ թէ այս դժուար կացութեան մէջ ինչ պարտի քնել, և ինչական այսպիսի պաշտօն մը կը յանձնէ բարձրատիճան անձի մը, ժողովին նախարարին, որ արեւելեան դործոց մասնաւոր հմտութիւն ունի, երբեմն Հնդկաստանի Փոխարքայութիւն ըրած լինելով։ Լորտ Նորթպրուքի պաշտօնին այլ ընդ այլոց մտկնութիւններ կը տրուին։ Ոմանք այնպէս կը ցուցնեն իբր թէ խոխվական վերհատուցման Լշխանութեանց վրայ

ստանձգութիւն մը լիներ։ Բայց իւր իշխանութեան բուն սահմանը վերեւ ցուցուած է, կ'ըսեն անգլիական նախարարներն իրենք։ Անգլիոյ կառավարութիւնն այս նկատմամբ Թուրքիոյ հետ բանակցելու ազնմութիւն ունեցաւ։ Դալոմիոյ թերթի մը կը կարդանք թէ Բ Դուռն ինքնայատրութիւն խնդրելու նախաձեռնութիւնն ունեցած է, որովհետև չի կրնար հաւանիլ այ Բարձր Քամիսարին կողմէ ստանձգութիւն մը լինի Վ.Հ. Սուլթանին կամ Խեդիվին իսատանց վրայ։ Կը կարծուի թէ Լորտ Կրանվիլ գոհացուցիչ ապահովութիւններ տուած է։ Եգիպտոսի խնդրոյն նորագոյն և կարեւորագոյն երեւոյթն է ուրեմն Լորտ Նորթպրուքի պաշտօնն, որ առաջիկայ շաբաթներու մէջ հանդիսային մեծագրութեան առարկայ պիտի լինի։

Թէեւ՝ ըստ բաղձանց՝ Դեսպանախորհրդոյ լուծումն ստորոգութիւն մ'է Պ. Կրաստոդէի արտաքին աշխարհավարութեան համար, բայց այս անյաջողութիւն աւելի զօրացած է Նախարարութեան գիրքը, քան որչափ երեւակայեալ յաջողութիւնը չափաւ զօրացնէր դայնչ։ Պատճառը պարզ է։ Անգլիացիք կ'ուզեն որ կառավարութիւնն եւրոպական ամէն միմատութիւնէ անկախօրէն սատանէնէ։ վարէ և ի գլուխ հանէ Եգիպտական գործերը, մինչ Դեսպանախորհուրդն ինքնին նուիրագործումն էր եւրոպական միջամտութեան։

* *

ՎԵՀԱԺՈՂՈՎՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ

Վեհաժողովը վերջացաւ բարեբախտաբար առանց խրոյնելու այն երկիւղներ զոր սկսած էին ներշնչել իւր առաջին ազդակից անառարանք։ Կառարուած սահմանադրական վերանորոգութիւնը բաւական անշան է, և չէր արժեր այնչափ վատնդ յանձն առնուլ Պ. ժ. Ֆէրրի յառաջադրչի պարտաւորուած էր եւ առնուլ վերաքննութեան կարեւորագոյն յօդուածն, որ Ծերակոյտին երկնագոյնի խնդրոյ մէջ իշխանութիւնը սահմանափակել կը ձգտէր։ Մնացեալ յօդուածք՝ Ծերակոյտի ընտրութեան եղանակը, փոփոխելու, Հանրապետական գրութեան անվերամբնելիութիւն հաստատելու, իշխանագանութեան Հանրապետութեան Նախագահի պաշտօնին հետի պահելու և խորհրդարանական ատենաշրջանին սիրոյը կարդացուած ազօթքները ջնջելու միայն կը ծառայէին։ Վեհաժողովը բնականապէս քուէարկեց այսչափ պարզ վերաքննութիւն մը, թէեւ առաջին օրուան կռիւները մինչև վերջը տեւեցին։ Բայց Պ. ժ. Ֆէրրի իւր մէկ խոստումը գործադրուած տեսնելու բարեբախտութիւնն ունի։ Նոր դիտ պիտի տան Վեհաժողովոյ յայտոյ ելլէն, և այս պիտի լինի Վեհաժողովոյն մեծագոյն ծառայութիւն։ Օրէնսհետեւ Նախարարութեանց տեւականութիւնն և ամրագրութիւնը սահմանափակ վերաքննութեան մէջ նուազ կարեւոր բարիք մի է Ֆրանսայի համար։

Ներքին այս ծանր խնդրէ ազատած, Ֆրանսական նախարարութիւնը կարող պիտի լինի մեծագոյն ազդեցութիւն տալու իւր արտաքին քաղաքականութեան, և յայտոյ փոխանակի մը բերելու Զինատունի և Մատակասքարի կիսոյին սկսած պատերազմները։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՆԻՍ Ը.

3 Օգոստոս 1884

Ազգային ժողովը գումարեցաւ երէկ ի Ղալաթիա, ատենապետութեամբ Տիգրան էֆենտի Եուսուֆեանի։ Ներկայից թիւն էր իրր 40։

Ատենական գործողութեանց կարգին մէջ, ժողովին ընդունեց Ե. Զէրքէզեան և Պ. Շիշմանեան էֆենտիներու հրաժարականն յերեսփոխանութենէ։ Մերժեց Ե. Գուրդէն էֆենտիի հրաժարականն և վաւերացոյց Ս. Տամատեան էֆենտիի երեսի խնական ընտրութիւնն։ Ապա օրակարգին անցնելով, Ատենապետ էֆենտի ի բեմ հրաւիրեց Նախագ. Նիստէն խօսք ուզող ատենարանները, երմեցոյցի վիճաբանութեան շարունակութեան համար։

Ռ. Պերբերեան էֆ. — Փափագեան էֆենդուն կը գտնէ Պատրիարքարանի ծախքերն և կառավարչի գործոցայ յատկացնել զանոնք։ Բայց եթէ գործադրենք այդ պայման, նոյն ինքն առաջադրութեան աւելը գոհ չպիտի լինի կարծեմ։ ամէն ժողովրդեան մէջ կեդրոնական մարմին մը անհրաժեշտ է, յարաբերութեանց ներդաշնակութեան համար։ իսկ մեր մէջ ա՛լ աւելի, քանի որ մեր ներքին յարաբերութիւններն զատ, ունինք նաեւ յարաբերութիւններ Օսմ. կառավարութեան հետ։ Արտաքին աշխարհ պէտք չէ վատաբել իրերը։ իրաւ է թէ երբ մէկը Պատրիարքարան մնէ, կը տեսնէ երեսփոխանութիւններ որք կը խօսին։ բայց այդ գիրը և այդ խօսքն այն տարաղն են որոցմով ա՛ և է երկրի մէջ գործերը կը կարգադրուին։ Հոս որոշումներ կուտանք որոց գործադրութիւնը կը սպասենք Պատրիարքարանէն։ Հարկ է երկու սկզբունքներ յիշել այս առթիւ։ Ա. Ինչ որ Ազգ. ժողովը կորոշէ, վարչութիւնք պարտաւոր լինին գործադրել զայն։ 2. Թէեւ ճիւղերը կիշխատին գաստիարակութեան գործին համար, բայց կեդրոնին ալ պարտքն է ուղղութիւն տալ և օժանդակել անոնց։ Դալով երմեցոյցին, երբ ո և է վարչութիւն մը երմեցոյցի պատրաստութեան կը զբաղի, պէտք է ազգին պիտոյից համապատասխան երմեցոյց մը պատրաստէ, ջանալով եկամուտներն հատուցուցնել ծախսից և ա՛չ թէ ծախքը եկամուտ։ Մեր մէջ երմեցոյցին այս կերպով չպատրաստուիր, ուրեմն նախ այս գրութիւնը փոխելու է։ Արդ, խոսքին հոն է թէ պէտք է միթէ գաստիարակութեան գումար մը յատկացնել երմեցոյցին մէջ։ իրաւ է թէ տեղական ոյժերով ազգը կրցած է գոհացուցիչ դպրոցներ առնուլ ցարդ, բայց կեդրոնին պարտականութիւնն է խրախուսել զանոնք, միացնել այլ և այլ կողմանց ոյժերը, լրացնել թերութիւնները և քիչ շատ բարձրագոյն կրթութիւն մը տալ։

Մասնաւոր վարժարանք չեն կարող բաւել ազգին կրթական բոլոր պիտոյից և անոնց նիւթական միջոցները չեն ներեր սահմանեալ թիւէ մ'աւելի ձրի աշակերտ ընդունիլ։ Իսկ կեդրոնական վարժարան մը անհրաժեշտ է, ուր ազգին ազգատ և գանդուխտ տղոյքը դիմեն և կրթուին։

Պիտի ըսուի թէ Պատրիարքարանը դրամ չունի։ Եւ կրսեմ որ եթէ անգամ մը պէտքին համեղուինք, և արդիւնք ցոյց տանք, դրամն ինքնին կուգայ։ Միայնալ ընկերութիւնք այսօր տարեկան 4,000 ոսկի կառնուն ազգէն, մինչ այդ կրթական հատատութիւնը չեմիտած, այդ գումարին մէկ լումայն իսկ չէր վճարեր ազգն։ Գլխաւոր պարմանն է արդիւնք և ազնուութիւն ցոյց տալ։ Մինչ՝ փանքերը, կատակերն և այլք քիչ եկամուտ կը թողուն։ Բայց դաստիարակութեան համար դրամ տալու անյօժարութիւնն արդի ամենաեան խորհրդին չի վերաբերիր միայն, նախորդներն ալ այդ համարդմամբ լինիացած են։ Իսկ էֆենտիի կրթական տեսչութեան օրով, տարեկան 300 ոսկի ծախք կը լինէր, իսկ երբ վերջէն այդքան գումար խնդրեցինք Կեդր. վարժարանի մը բացման համար, ձայն բարձրացուցին վերջին օրերս Ուսումն. խորհրդոյ մէկ գիւանագիրն իսկ կը զլացուի, որ այժմ ուրիշ խորհրդոյ մը եւս տրամադրութեան ներքեւ դրուած լինելով, և ո՛չ իսկ մեր ուղղած օրերը նիստ դումարելու ազատութիւնն ունիք։

Եղբայրներս, ուրեմն, կառաջարկեմ Ա. ընդունել 1884–85 տարւոյ երմեցոյցը։ Բ. յանձնախումբ մը կազմել որ վարչութեան հետ պատրաստէ յառաջիկայ տարւոյ երմեցոյցը Ազգ. դաստիարակութեան և եկեղեցւոյն զարգացման պիտոյից գոհացում տալու յարմար գումարներ նշանակելով ծախսոյ մէջ։ Գ. Պատրիարքարանի հաստիներն տեղեկելու միջոցները խորհող յանձնախումբ մը կազմել։

Մ. Մելքոնեան էֆենդի։ — Եղած բոլոր վիճաբանութիւնք զգաստաբար յայտնին դաստիարակութեան պէտքն։ ուրեմն սկզբան վրայ համաձայն ենք, և մեզմէ ոչ ոք կը մերժէ։ Ես իմ մասիս ամենայն համարիմ երմեցոյցի պատրաստել, առանց անոր մէջ դաստիարակութեան յատկացեալ գումար մը նշանակելու։ Վարչութիւնը կրսէ թէ դրամ չկայ։ Ես կը կարծեմ թէ Պատրիարքարանի պաշտօնեայներն 4 ընդարձակիչ արք, 1400 դրուշ ամսական կը ստանան և երկու արձանագրիչք որք կը ստանան 600 դրուշ, զեղչուելով, մինչեւ պաշտօնեայք խոտ լաւ կրնան կատարել անոնց գործը։ Այս կերպով 2000 դրուշի խնայողութիւն մը բրած կը լինինք, 1000 դրուշ ալ Կեդր. Ամառոցը տայ, կամ եթէ մեզի իսկ անկարող է տարեկան 12.000 զշ. պարարթող ընէ. վերջապէս ամսական գտնէ 3000 դրուշ յատկացնենք դաստիարակութեան գործին։ Այս 3000 դրուշով այժմէն կրնանք բանալ այն կեդրոնական վարժարանը որ ընդհանուր երեսփոխանաց մտածմանց առարկայ է։ կը խոստովանիմ թէ այդքան գումարով կարելի չլինիր կրթական բարձրագոյն հաստատութիւն մը կառավարել, հոգ չէ, ձեռնարկենք միանգամ, և գրամն ինքնին կը հասնի, երբ արդիւնք տեսնուի։ Մեր ժողովրդին ի սկզբանէ գաստիարակութեան ասուր նատին վրայ հոսանքներ ունեցեր է։ Ամենայն ոյժ ունեցողներ ազգ. ժողովրդեան դժգոհութեան ու գանգատանաց տեղի տուող Օսման պէյ անուն անձ մ'ալ։ Կը պատուի, թէ սա Կինճ գաւառակի Զօրօտ գիւղի հայկական վարժարանի տղայքը բռնի իրենց սպասաւոր գործածելէն և նոյնպէս մ'ուրիշ բռնարարութիւններ ընելէն զատ, օր մը վարժարանը գացեր, տղայքը ծեծեր և վարժարանը գոցեր է։ Բարեշի կուսակալ Զեմ Ֆիրդի փաշա՝ որոյ կուսակալութեան միճակին մէջ կը գտնուի յիշեալ գաւառակն ու գիւղը, անշուշտ օրինաց ամենայն խստութեամբ պիտի վարուի այս անձին դէմ, նկատելով որ սա՝ չարագոյն է աւազակներէ և աւազակապետներէ, զորս բնաջիջ ընելու և Բարեշի նահանգը մաքրելու և անգործելու համար մեծ փոյթ կը տանի Նորին Վսեմութիւնն, և իր յաջողութիւններն գովեստով և շնորհակալութեամբ կը հրաչակուին, ինչպէս անցեալ շաբաթ օր գոհութեամբ հրատարակած էինք՝ Բարեշի շրջակայից արհամբարելոյ հրաչակաւոր Ֆարսօ քուրդ աւազակապետն բռնուիլ ու բանտարկուիլը։

Գեր. Տ. Մատթէոս եպիսկոպոս Իզմիրլեան ամենայն փութով կ'աշխատի՝ Իւսկիւտարի գերեզմանատան կարգադրութեան գործն ըստ ամենայնի իրագործուելու համար։ Ինչպէս արդէն ծանուցած էինք, Նորին Գերազանցութեան առաջարկութեամբ, գերեզմանատան շրջափակման ծախսոց ի նպաստ հանգանակիչ Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որոյ անդամք են՝

Մեծ. էֆենտիք
Գարրիել Դրասէրեան
Գրիգոր Բէնիրճեան
Երեւոմ Փափազեան
Կարապետ Դուլումճեան
Համբարձում Դաղդեան
Մատթէոս Մարտիկեան
Միքայէլ Մինասեան
Յակոբ Եէմէնճեան
Յակոբ Հաճեան

Հաւատացում ենք որպէս լաւ, թէ Սինոդը հեռագրով խնդրել է Ա.Մեն. Տ. Դերսէս Սրբազանէն, որ Սա բարեհաճի ուղարկել Դեր. Հայր Օրմանեանին Սուրբ Էջմիածնէն, ճեմարանի ըկսոր լինելու։ Հայր Օրմանեանը Հայ–Հոդեւորական դասի դիտուն անձնիներէն ուրանդրոմներէն մինն է, յայտնի ատուածաբան և լաւ հայագէտ։ Մենք չենք կարող երաշխաւորել թէ որքանչափարիտ է մեզ հասած լուրը։ Բայց եթէ ճշմարիտ է մեզ հասած լուրը՝ շատ ցանկալի կը լինէր սակայն, որ սա իրողութիւն դառնար։ Եթէ ճեմարանի կառավարիչը պէտք է հոգեւորական լինի, ինչպէս որ տրամադիր է կարծելու Սինոդը, ապա Հայր Օրմանեանը ամենայարմարաւոր անձն է այդ պաշտօնի համար։

Ազգ.

Այս առթիւ մէջ կը բերենք Մր. Կրրտիչ սրբազանի և Տ. Մաղաքիա Մ վարդապետ Օրմանեանի միջև փոխանակուած հեռագրերն.

Էջմիածին 14 յուլիս,
Մաղաքիա վարդապետ Օրմանեան
Կ. Պոլիս,

Սինոդս հրաւիրէ ձեզ տեսուչ ճեմարանիս։ պայմանքն են՝ տարեկան երեք հազար բուպլ ռոճիկ, սնունդ և բնակարան ճեմարանում, ճանապարհի ծախք, արձակուրդի ժամանակում ազատ ամսրանոց գնալ։

Սարգիս–Բիշոպ
Կաթողիկոսական Տեղապահ
ՄԿՐՏԻՉ ՍՐԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ. Պոլիս 19 յուլիս,
Մկրտիչ Ս. Արքեպիսկոպոս, Կաթողիկոսական Տեղապահ, Էջմիածին,

Երախտապարտ Սինոդի պատուաւոր հրաւէրին, ցաւիս որ ներկայ պատճառք ոչ ներեն ընդունել զայն։ Նամակ դրեցի այսօր։

Սարգիս–Բիշոպ
ՄԱՂԱԿԻԱ Վ.ՐԴ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

Պէօյիւքտերէի Ս. Հռիփսիմեան ազգային երկսեռ վարժարանի հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ վարժարանին պարգեւաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի վաղը, գիւրին Ս. Ե կեղեցւոյն մէջ, յաւարտ ժամերգութեան։

Նոյնպէս Խասգիւղի Ս. Ներսիսեան երկսեռ վարժարանի պարգեւաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի վաղը, ժամ 6 ին ի Ս. Սուքիասեանս եկեղեցւոյ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիոյ արտաքին գործոց Նախարարութիւնը Թուրքիոյ արտաքին գործոց Նախարարութեան դիր մ'ուղղելով, շնորհակալութիւն յայտնած է առ Վեհ. Սուլթանն այն հաշտարար և ուղղամիտ ընթացքին համար՝ որուն հետեւած է օսմանեան դեսպանն Լոնտոնի Եգիպտական դեսպանախորհրդոյն մէջ։

Ադմիրն ծովակալը մայրաքաղաքս մեկնելուն առջի օրն երբ կայսերական պալատը գնաց, Վեհ. Սուլթանն արտաքին գեղեցիկ մատակ ձի մը նուիրեց անոր տասնամեայ որդւոյն, որ հօրն հետ Գալիս եկած էր։

Կայսերական կառավարութիւնն որոշած է վերահաստատել հիմնական ընդհանրաց պաշտօնը, որոց պէտքն զգալի եղած է վերջի մը տարու համար, մանաւանդ ի վնաս կառավարական գանձուն գործուած զեղծմանց։ Իսկ հիմնական նախարարութեան Շուրա–Մայլիսի խորհուրդն պիտի ջնջուի և առանձնական նախարարին կամ խորհրդականին նախագահութեամբ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի, յիշեալ նախարարութեան գլխաւոր պաշտօնատարներէն բաղկացեալ։ Այս յանձնաժողովը շարաթն երկու անգամ պիտի գումարի և պիտի զբաղի ընթացիկ գործերով։

Զանազան պատճառներով, զոր չենք կրնար բացատրել, կըսէ Էքսբրէս, օսմանեան պարտուց հին արժէքեղեալց նորերու փոխանցման գործողութեան հսկող կայս. գումիսէրներուն անուանումն վաւերանալու վրայ է։ Հաղարու մէկ Դիշերներու մէջ, Ալլահ Էտտին հին կանթեղներ առնելով նորեր կուտար անոնց տեղ և մարդիկ կը կարծէին թէ յիմար է։ բայց Ալլահ Էտտին կատարելապէս գիտեր իւր ըրածը։ Օսմանեան պարտուց հին «կանթեղներու» ստացումն ալ յոյժ կարեւոր է Թուրքիոյ համար, և անոնց տեղ նորեր տալէ փոխ չկայ բնաւ։ Հետեւաբարգոհութեամբ պիտի նկատուի այս պիտի գործողութեան մը կատարումը որոյ մէջ Թուրքիա ոչինչ կրնայ կորուսանել, և շատ բան շահիլ։

Մայրաքաղաքէս Վիէննայի լրագրի մը ուղղեալ տեղեկութեանց համեմատ, Ռուսիոյ հետ առեւտրական դաշնագրի մը կնքման համար սկսուած բանակցութիւնք աւարտելու վրայ են։ Ռուսական պատուիրակն մաքրատան յանձնաժողովոյ հետ կը զբաղի այս պահուս ամէն տեսակ ապրանաց սակագներն որոշել։ Ներմուծեալ ապրանաց սակագներն արդէն որոշուած են։ բայց առեալ երկու տեսակ ապրանք որոց համար Բ. Դուռն և ռուսական կառավարութիւնն ուղղակի պիտի բանակցին։ Անգլիոյ հետ բանակցութիւնք գանդաղ կընթանան։ իսկ Թուրքիոյ և Աւստրիոյ միջև սակագնոց մասին ծագած անհամաձայնութիւնն յայտնի չէ թէ ինչ կերպով պիտի կարգադրի։

Կ. Պոլսոյ և Ղալաթիոյ առեւտրական հինգ տուներ մնանկացան շաբթուս մէջ, Հրէայ սեղանաւոր մը 30000 ոսկի բացով, Մանչէսթրի ապրանաց ցոյն վաճառատուն մը 25,000 ոսկւոյ բացով, մեսրոբի վաճառատուն մը 15.000 ոսկւոյ բացով, յոյն վաճառական մը 12,000 և փոքր վաճառատուն մը 2 000 ոսկւոյ բացով։

Կայսերական հրամանաւ ժաքոբատան տեսչութիւնը հինգշաբթի օրէն սկսած է Մէճիտիէն 19 դրուշէն առնուլ Անգլիայէն, Ռուսիայէն և Գերմանիայէն եկած ապրանաց մաքրատրոց վճարման համար։ Ուրիշ երկիրներէ եկած ապրանք ըստ առաջնոյն Մէճիտիէն 20 դրուշէն պիտի վճարեն։ Այս նոր տնօրինութիւն փոքր ինչ անկարգութեանց առիթ տուեր է մաքրատան մէջ։ Օտարազգի վաճառականաց շատեր չեն ուզած այդ պայմանաց մէջ իրենց ապրանքն առնուլ մաքրատունէն, մինչեւ որ իրենց դեսպանատան դիմեն։

Գերմանիոյ նախկին ծովային նախարար Միթչ զօրավարին փեսան, Պ. Հոլլէն ծովատպարն Օսմ. ծառայութեան մէջ կը մնանէ, փայլաւորութեան աստիճանաւ։ Պ. Հոլլէն իւր հրաժարականը մատուցած է արդէն Վիլհելմ կայսեր։

Պերլինի Թակսլաթ լրագիրը լուր կուտայ թէ գերմանական կառավարութեան ծառայութեան մէջ գտնուող երկրաչափ մը Թուրքիոյ հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատունը պիտի մնէ ի մօտոյ, «Երկաթուղեաց առաջին գումարի» պաշտօնով։

Կազէթ Տիրլոմաթիք կը գրէ. «Քանի մը շաբաթէ հետէ Եւրոպական նախարարութեան խորհրդական Վէքէնտրոֆ պէյ ապաքինած է իւր ծանր հիւանդութենէն և կրնայ իւր պաշտօնին գլուխին անցնիլ։ Սակայն, եւրոպական տարաձայնութեանց հանմամբ, այդ գերմանացի պաշտօնատարն ի մօտոյ իւր երկիրը պիտի վերադառնայ, առանց գործադրելու Եւրոպական վերակազմութեան մեծ գործին։ Իւր վերջին ուղեւորութեան միջոցին, Պ. Վէքէնտրոֆի ընթացքը Գերմանական կառավարութեան կողմէ դիտողութեանց առիթ տուած է, և իւր պաշտօնանկութեան գլխաւոր պատճառներէն մին պիտի լինի։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգային վարչութեան Քաղաքական ժողովոյ չորեքշաբթի աւուր նստին վարչական անօրինութեանց հրատարակութեան առթիւ յիշուած էր՝ իւր անհաճոյ և անսպասել արարքներովը ժողովրդեան դժգոհութեան ու գանգատանաց տեղի տուող Օսման պէյ անուն անձ մ'ալ։ Կը պատուի, թէ սա Կինճ գաւառակի Զօրօտ գիւղի հայկական վարժարանի տղայքը բռնի իրենց սպասաւոր գործածելէն և նոյնպէս մ'ուրիշ բռնարարութիւններ ընելէն զատ, օր մը վարժարանը գացեր, տղայքը ծեծեր և վարժարանը գոցեր է։ Բարեշի կուսակալ Զեմ Ֆիրդի փաշա՝ որոյ կուսակալութեան միճակին մէջ կը գտնուի յիշեալ գաւառակն ու գիւղը, անշուշտ օրինաց ամենայն խստութեամբ պիտի վարուի այս անձին դէմ, նկատելով որ սա՝ չարագոյն է աւազակներէ և աւազակապետներէ, զորս բնաջիջ ընելու և Բարեշի նահանգը մաքրելու և անգործելու համար մեծ փոյթ կը տանի Նորին Վսեմութիւնն, և իր յաջողութիւններն գովեստով և շնորհակալութեամբ կը հրաչակուին, ինչպէս անցեալ շաբաթ օր գոհութեամբ հրատարակած էինք՝ Բարեշի շրջակայից արհամբարելոյ հրաչակաւոր Ֆարսօ քուրդ աւազակապետն բռնուիլ ու բանտարկուիլը։

Գեր. Տ. Մատթէոս եպիսկոպոս Իզմիրլեան ամենայն փութով կ'աշխատի՝ Իւսկիւտարի գերեզմանատան կարգադրութեան գործն ըստ ամենայնի իրագործուելու համար։ Ինչպէս արդէն ծանուցած էինք, Նորին Գերազանցութեան առաջարկութեամբ, գերեզմանատան շրջափակման ծախսոց ի նպաստ հանգանակիչ Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որոյ անդամք են՝

Մեծ. էֆենտիք
Գարրիել Դրասէրեան
Գրիգոր Բէնիրճեան
Երեւոմ Փափազեան
Կարապետ Դուլումճեան
Համբարձում Դաղդեան
Մատթէոս Մարտիկեան
Միքայէլ Մինասեան
Յակոբ Եէմէնճեան
Յակոբ Հաճեան

Հաւատացում ենք որպէս լաւ, թէ Սինոդը հեռագրով խնդրել է Ա.Մեն. Տ. Դերսէս Սրբազանէն, որ Սա բարեհաճի ուղարկել Դեր. Հայր Օրմանեանին Սուրբ Էջմիածնէն, ճեմարանի ըկսոր լինելու։ Հայր Օրմանեանը Հայ–Հոդեւորական դասի դիտուն անձնիներէ մին է, յայտնի ատուածաբան և լաւ հայագէտ։ Մենք չենք կարող երաշխաւորել թէ որքանչափարիտ է մեզ հասած լուրը։ Բայց եթէ ճշմարիտ է մեզ հասած լուրը՝ շատ ցանկալի կը լինէր սակայն, որ սա իրողութիւն դառնար։ Եթէ ճեմարանի կառավարիչը պէտք է հոգեւորական լինի, ինչպէս որ տրամադիր է կարծելու Սինոդը, ապա Հայր Օրմանեանը ամենայարմարաւոր անձն է այդ պաշտօնի համար։

Ազգ.

Այս առթիւ մէջ կը բերենք Մր. Կրրտիչ սրբազանի և Տ. Մաղաքիա Մ վարդապետ Օրմանեանի միջև փոխանակուած հեռագրերն.

Էջմիածին 14 յուլիս,
Մաղաքիա վարդապետ Օրմանեան
Կ. Պոլիս,

Սինոդս հրաւիրէ ձեզ տեսուչ ճեմարանիս։ պայմանքն են՝ տարեկան երեք հազար բուպլ ռոճիկ, սնունդ և բնակարան ճեմարանում, ճանապարհի ծախք, արձակուրդի ժամանակում ազատ ամսրանոց գնալ։

Սարգիս–Բիշոպ
Կաթողիկոսական Տեղապահ
ՄԿՐՏԻՉ ՍՐԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ. Պոլիս 19 յուլիս,
Մկրտիչ Ս. Արքեպիսկոպոս, Կաթողիկոսական Տեղապահ, Էջմիածին,

Երախտապարտ Սինոդի պատուաւոր հրաւէրին, ցաւիս որ ներկայ պատճառք ոչ ներեն ընդունել զայն։ Նամակ դրեցի այսօր։

Սարգիս–Բիշոպ
ՄԱՂԱԿԻԱ Վ.ՐԴ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

Պէօյիւքտերէի Ս. Հռիփսիմեան ազգային երկսեռ վարժարանի հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ վարժարանին պարգեւաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի վաղը, գիւրին Ս. Ե կեղեցւոյն մէջ, յաւարտ ժամերգութեան։

Նոյնպէս Խասգիւղի Ս. Ներսիսեան երկսեռ վարժարանի պարգեւաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի վաղը, ժամ 6 ին ի Ս. Սուքիասեանս եկեղեցւոյ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիոյ արտաքին գործոց Նախարարութիւնը Թուրքիոյ արտաքին գործոց Նախարարութեան դիր մ'ուղղելով, շնորհակալութիւն յայտնած է առ Վեհ. Սուլթանն այն հաշտարար և ուղղամիտ ընթացքին համար՝ որուն հետեւած է օսմանեան դեսպանն Լոնտոնի

Ցիրաւի կամ յանիրաւի, Պ. Վէ-թէնտորֆի վրայ կասկած կայ թէ Գերմանական կառավարութեան հետ գիւանագիտական բանակցութիւններ կատարել յանձն առած է, առանց Պոլսոյ դերմանական դեսպանատան գիտութեան։ Ելմտական խնդիրն այս պատճառաւ գրեթէ տարի մ՚ալ կը յապաղի։ Կը հաւատան թէ Օսմ. հանրային պարտուց սնօրէնութիւնը ձեռնարկներ կ՚ընէ իւր վրայ առնելու համար երեւմտեան վերակազմութիւնն և երեքուն պարտուց յարգման գործը։ Պ. Վէթէնտորֆի երեք տարուան աշխատութեամբ հաւաքած փաստագրական տեղեկութիւններն իրր հիմ պիտի ծառայեն նոր ծրագրի մը։ Գերմանացի արժէաւորց ներկայացուցիչ Պ. Շարլ Կէօշէր կը թուի թէ գլխաւոր դերը պիտի խաղայ այս նոր կազմակերպութեան մէջ։»

Պրուսաէն կը գրեն թէ կուսակալ Նազիֆ փաշա աճապարկած է որ իւր որդին Իրֆան պէյ։ ի պաշտօն կոչուի համարակալութեան դիւանի պետ Մուհիմ պէյի տեղ, որ պաշտօնակ եղած է հափշէներու ծանուցեալ խնդրոյն պատճառաւ։ Իսկ տասանորդի արոց քարտուղարին յաջորդեր է Կ. Պոլսէն զրկուած յատուկ պաշտօնատար մը։ Դանձապետ Մինաս էֆ. Եավրուեան գտնուած չէ դեռ, կը սուրի թէ տեղական իշխանութիւնք թոյլ չտրժելուն պատճառաւ։ Պրուսայի մէջ զրոյց եղած է թէ Մինաս էֆէնտի ցամաքի ճամբով Նիկոմիդիա գնայեր և անտի նաւով Կ. Պոլիս եկեր է, Եւրոպա փախչելու համար։ Սա այժմ գանձապետի օգնական Իսմէթ պէյ բանտարկուած է և կը հարցաքննուի։ Բայց ընդհանրապէս կը կարծուի թէ Իսմէթ պէյ անմեղ է։

Երէկ գիշեր ժամը մէկին միջոցները Բերայի Շիշլի ճատտէսի փողոցին մէջ, Ռսկերեան եկեղեցւոյ առջեւ, զինուորի զգեստով երեք մարդ Մելիք-եան Գարեգին էֆ.ի վրայ կ՚յարձակին. ատանցմէ մին կսկրդը կը սեղմէ օգնութեան աղաղակն արգիլելու համար, երկրորդը սուր ի ձեռին սպառնալով ո՛և է գիմադրութիւն անկարելի կ՚ընէ, իսկ երրորդն ոսկի ժամացոյցն և շղթայն, դրպանին դրամներն և բանալիներն կառնու։ Ապա վերջին հարուածով մը կը զգեցնէ Մելիքեան էֆ. և երեքն ի միասին կը փախչին։ Թաղին պահապանը քառորդ մը վերջը, իսկ ոստիկանութիւնը կէս ժամ յետոյ կը հասնին։ Զարագործք բռնուած չեն և Մելիքեան էֆ. իւր ընդունած հարուածներէն նեղուելով անկողնոյ կը ծառայէ այսօր։

Մօնթէօռոն Հալէպի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Մարաշի վերջին մեծ հրդեհին վրայ։

«Հրդեհը ծագեցաւ երեկոյեան դէմ և վեց ժամ տեւեց։ դեռ որոշապէս յայտնի չէ թէ եղած վնասը քանիի՞ կը հասնի, սակայն մեծ լինելու է օրավհետեւ 1400 խանութ, 400 տուն, 4 մզկիթ, 3 խան, լուսաւորչական հայոց եկեղեցի մը, օճառի մեծ գործարան մը, դինարանը, վեց անուղղակի արոց և Բէյժիի պաշտօնատուններն հրոյ ճարակ եղան։ Ուստակալ ՃԷմիլ փաշա, որ յուլիս 21 էն ի վեր դաւառ պտըտելու եկած էր, ասոյն լուրն Ա.յեմապի մէջ իմանալով՝ անմիջապէս հրդեհին վայրն գնաց, ադէտին պատճառը փնտռելու համար, որ դեռ անծանօթի կը մնայ։ Ա.յնուհետեւ Ն. Վ. եմնութիւնը Զօր և Զէյթիոն պիտի ուղեւորի, ուր ժողովրդեան և տեղական իշխանութեանց միջև ծանր կռիւներ ծագած են»։

Ռատոսթիպէն օգոստ. 1 թուականով հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն մեզ Պ. Տիւսսիի յարձակման դէպքին վրայ։

Պ. Տիւսսիի դէպքը ամբողջ երկու եօթնեակներ քաղաքիս բնակչաց խօսակցութեան նիւթ մատակարարեցէ յետ՝ այսօր բարեյաջող եղաւ մ՚ունեցաւ, Երէկ երեկոյ լուր հասաւ թէ Պ. Տիւսսիի որդին ատաղկներէն միոյն ձեռքով ազատուեր է, և թէ այսօր կէս օրէ յետոյ քաղաք կը հասնի։ Աւազակը՝ խումբին գրպարն է եղեր և գաղտնապէս օդներ է Պ. Մ. Տիւսսիի փաթաթաեան։ Այսօր առաւօտեան ի վեր քաղաքիս մէջ մեծ շարժում կը տեսնուէր։ Այնն ազդէ անխարիր մեծ բարեմտութիւն մը դիմաւորելու եղած էր կառքերով, ձիերով և հետեւակ։ Շատ երեւելիք հայ, յոյն, թուրք և եւրոպացի, Պ. Տիւսսիի ազգականք և բարեկամք մի քանի ժամ յառաջագոյն ճանապարհ եղած էին ադէտն։ Քաղաքիս այն մասը, որ Մարկարայի ճանբուն քով կը գտնուի, արտաքոյ կարգի բազմութիւն մը լեցուած էր կանանց, արանց և տղայոց։ Վերջապէս ժամ իններն կը հասնի ատատանն՝ իւր ծնողաց, ազգականաց և բարեմիտ դիմաւորներու ուղեկցութեամբ, որ կը ձեւացնէին յոյժ երկար շարք մը կառաց և ձիաւորաց, որոց մէջ էր նաեւ Պ. Տիւսսիի ատատարան։ Կարաւանն ուղղակի կառավարութեան ապարանքն դիմեց, ուր ուղերձ տալա ինչ կենալէ յետոյ գնացին խնդութեամբ Պ. Մ. Տիւսսիի բնակարանը։

Յ. Գ. Վէրլին ժամանն իսկայ թէ ապատող աւազակն թէեւ Պ. Մամի Տիւսսիի հետ խոյս տուած էր, սակայն պաշարող զօրաց քովէն կը դանուի եղեր տեղեկութեանց համար։

Խարբէի Մախսուսէի Լաթիֆ իսկ չագենաւն երէկ երեկոյ Սէյանիկ ուղեւորեցաւ, և Ա.ինօրոզ ալ պիտի հանդիպի։

Զինուորական պաշտօնատան առողջապահական ժողովոյ գլխաւոր քարտուղար Էսատ էֆէնտի՝ երէկ Կրետէէն մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

Մոսուլի ռուսական հիւպատոսն՝ որ որսի ժամանակ ինկած ուվիրաւորուած լինելով՝ առ ի դարման Հալէ, երթալէն և ի Պոլիս գալէն յետոյ, Վիէննա գացած էր, բաւական ապաքիներ է։

Մոսուլէն հեռագրուած է՝ նախընթաց օրը ի Կէոկէօք գեւռնաչափ պատահած և տուն մը փլած լինելն։

Սարուխանի համարակալութեան գլխաւոր քարտուղար Իսմայիլ էֆէնտի բանտարկուեր և հարցաքննութեան ենթարկուեր է, Կէրասսի գանձապահ Հագգը պէյի մեղսակից լինելուն համար, որ՝ ինչպէս արդէն գրուած է, 400 հազար ղ. գողցած վախած էր, և ձերբակալեցաւ վերջին օրերս։

Ֆրանսական դեսպանատան երկրորդ քարտուղար Պ. Ռոսկէր Եւրոպէէն Մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

Անցեալ շաբթու սաստիկ փոթորիկ ծագելով ի Սելամսրօզ, բաւական վնաս հասուցեր է, և կրսուի թէ տասն հոգի զոհ գացեր են։

Սելանիկի մէջ և շրջականերն մարդահաստի տումսրաց մէջ մարիս մէկէն ի վեր արձանս գրեալ բնակչաց թիւն է 409,315։

Բարի–Պուրս Եղիպտական թերթը կիմանայ թէ Տէրքօսի ջրի ընկերութեան գործերը լաւ վիճակի մէջ են։ Նախ ծախքը կարծուածէն նուազ ելնելով, փոխանակ 20 միլիոնի 12 միլիոնի դրամագլուխ մը գործածութեան դրուած է։ Գրեթէ երկու ամիսն ջրի բաշխման գործողութիւնը պիտի սկսին։

Անցեալ օր հրատարկեցինք Տէպպի Կ. Պոլսոյ թղթակցին մէկ տեղեկութիւնն Օսմ. միջազգային թղթատարութեան յանձնուած և կորուած դումարի մը նկատմամբ։ Վիթալիս էֆէնտի թղթակցին գրելով, տեղեկութիւն առեր է թէ յիշատակուած դրամատուն Օսմանեան Պանքան է։ Ցաւոյժամ դիմեր և պատասխաներ են իրեն թէ Օսմ. թղթատարութեան միջոցաւ իրենք բնաւ նամակ կորուած չեն և թէ թղթակցին անարիգած դէպքը դրամոքար մը լինելու է զոր թղթատարութիւնը երկար և մանրամասն քննութիւնէ յետոյ, պարզնակեալ դումարը Պանքային յանձներ է։

Իւսկիւտար Զանրճայի կողմը Ռիֆաթ անուն անձ մը, որ հայրենի հարստութիւնը մսխեր և բաղամ կին առեր ու բաղամ զաւակ ունեցեր է, նախընթաց գիշերը ապտնեալ գտնուեր է ինքն և իւր արար աղախինը։

Եէմէնի վեց անուղղակի արոց տեսուչ Ռէշիտ պէյ՝ որ ժայրաքաղաքս կը գտնուի, 13 տարեկան սպասաւորն՝ քանի մ՚օր առաջ նորա տուսէն 100 անգղիական լիրա գողցեր և փախեր է։

Նախընթաց գիշեր Դալաթիա Արապ-Ջամիի բակը ձգուած նորածին երեխայ մը հասեր ապատեր են՝ փողոցի շանց բերանները։

Ամոր էրատաի լրագիրը պաշտօնական աղդաւ մը կը ծանուցանեն թէ «Ամբէրատորի Լէյճիանոսոբիէ» անուամբ 1883ի արեւմտահայոց էսքի շրջաբերութեան հանուած բաղդատութիւններն մասնաւոր անհատից ձեռնարկութիւնք են և թէ քաղաքին վարչութիւնը բնաւ մասնակցութիւն չունի այդ գործի մէջ, որպէս կարծուիր կը դանուի։

Այս զեկուցումը թերեւս անօգուտ չլինի մեր ընթերցողներէն անոնց, որք մտադիր են գնել կամ կը գնեն յիշեալ վիճակահանութեան բաղդատութիւններէն, կատարողութեան կողմէ երաշխաւորեալ կարծելով զանս։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԴԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Դալաթիա, 4 Օգոստոս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՅ

3 ամիս Լոնդրայի վրայ (պանկայի)	.....	110 3/8
3 » » » (վճռական)	.....	110
3 » Բարիզի » (պանկայի)	.....	22 82 1/2
3 » » » (վճռական)	.....	22 90

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմանեան Թանսիլիտ

Երեկ երեկոյ գոցուեցաւ	.....	դէնթ.
Պղտոյին դոցուեցէն վերջը	..... »	...
Երեկ Բերայի մէջ	..... »	... 9 2 1/2
Առաւօտուն բացուեցաւ	..... »	... 9 1
Բարձրագոյն գին	..... »	... 9 1
Նուազագոյն	..... »	... 9 1/2
Կէս օրին	..... »	... 9 1/2
Իւնիվիէ Եգիպտական		66 35
Երեկ իրիկուն գոցուեցաւ		66 35
Բերայի մէջ		—
Այս առաւօտ բացուեցաւ	.....	66 35
Կէս օրին	.....	5 26
Փոխառութիւն 1863	..... Ֆր.	... 56
» 1865	..... »	... 52
» 1869	..... »	... 46
» 1873	..... »	... 41
Պոն տու Թրէզոր	..... Ստրլ. Լ.	... 17 50
Լուժէիէ երկաթուղի	..... Ֆր.	... 45 75
Օպլիկասիոն տը Լրիօրիթէ	..... »	367
Բաժնեթուղթ Լաբրիսմի	..... »	81

ԲԱԺՆԵՏՈՒՄՔ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	..... Ստրլ. Լ.	... 3 27
Ֆրէսի ժէնէրալ (Գ. Կ.)	... Օսմ. Լ.	... 6 32
Պանք տը Ֆոնս	..... »	... 5 25
Սօս. Շանժ է վաքէր	..... Օսմ. Լ.	... 3 25
Թրամուէյ	..... » »	... 295

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	..... գրշ.	... 100
20 ֆրանգնոց	..... »	... 87 29
Անգլիական ոսկի	..... »	... 110 7
Բօլ. խմբերիալ	..... »	... 90 11
Ռուբլի	..... »	... 51 15
Ռուպլիթղթադրամ	..... »	... 8 94
» արծաթ	..... »	... 89 30
Ֆիորին	..... »	... 9 2
Մէճ. արծ. (տարբ.)	..... »	... 108 7
Վենդոց	..... »	... 102 35
Հինգնոց	..... »	... 102 10
Մէճիտիէ	..... »	... 89 20
Պղինձ	..... »	... 800
Թղթադրամ	..... »	...2800

ՄԵՏԵՈՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԱՆ Ի ԲԵՐԱ

16 Օգոստոս (Ն. Տ.)

		մ.վ.
Ցաղգուսն արեգական (Առաւեւոտի)	.....	5 13
Մուտք » »	.....	6 54
Կէս օր (Միջին ժամով)	.....12.....	3 59
Կէս օր (ժամ ըստ Տաճկաց)	.....	4 59
Ցաղգուսն Լուսնի (Առաւեւոտի)	.....	Ա. 2 24
Մուտք » »	.....	Ե. 3 9

Երեւեսն Լուսնի Ն. Գ. Օգոստոս 20 ին.....

Երեկոյեան ժամը 25.0ին

Ցանրաչափ (Ցօլոս երես)	760	9
Ջերմաչափ	 21	0
Նուազագոյն ատիճան	 17	4
Բարձրագոյն »	..... իրիկուան 24	3
Խոնաւութիւն 0/0	 63	
Բարձրութիւն անձրեւի 36 ժամու միջոցին		
Հաղորդագրութիւն	.....,0	

Ուղղութիւն հողմոյ արեւելեան հիւսիս բաւական բուժգին։

ՕԴՈՍՏՈՍ 14ի ՎԻՃԱԿԸ

Ցանրաչափը կիջնայ ձեռնվայն ծոցին վրայ։ Հիւսիս–արեւմտեան չափաւոր հով ի հիւսիսային Միջերկրական, տկար ի Հարաւային Միջերկրական և Ամարիական։ Հիւսիսային բաւական ուժգին հով Մարշիպիլագոս և ի Ցարտասեղ, և յոյժ տկար Յունական։

Բարձրաւութիւնը 11 ատիճան է ի Ռեդոսպուրկ, 12 Յունաստան, 14 ի Փարիզ, 17 ի Վիէննա և 27 ի Պէրլին։

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՒՍԱՓՈՒԹԻՒՆ

Մեպ. 1893—1884 Ցուլիս.

—o—

Յ. Եւմատայոյ.—Ուսանող ծրագրին չափ վարժարանաց Եւմատայոյն Ուսումնական Խորհրդոյ նկատողութեան առարկայն եղաւ, վասն զի գպրոցական ներքին կազմակերպութիւնն ու բարեկարգութիւնն այնքան սերտիւ կապուած են նիւթական միջոցներու օժանդակութեան հետ, որ Մրագրի գործադրութիւնն անհնար է ապահովել առանց հատատատ Եւմատայոյի բաւականութեան։ Այդ՝ ազգային վարժարաններն ունէին նախորդ շրջանին համար Եւմատայոյ մ՚որու մէջ ծախսուց յատկացած դումարն էր 4,800 արծաթի մէճիտիէ։ Այդ դումարն՝ Խորհրդոյս ներմուծած նոր կարգադրութեանց նայելով՝ անբաւական էր։ Ուստի արժան գտաեց այս մասին Պատ. Գաւառական ժողովոյ ուշադրութիւնը հրաւիրել և յանձնելով մի խնդրել։ Ուրախ է Ուսումնական խորհուրդս որ Պատ. Գաւառական ժողովն Ձեր սրբազնութեան յորդորմամբ, հաճեցաւ 300 արծաթի մէճիտիէ վերադրել, այնպէս որ մասամբ գրութեան տարեկան դումարը հասուց 5,100 արծաթի մէճիտիէի։ Պէտք է նկատել որ երկու վարժարանաց համար՝ տր 20 էն աւելի պաշտօնեայք ամսական չկընդունին և 500 ի մօտ աշակերտ ու աշակերտուհի կը կրթուին, այդ դումարը չտրամադրեց չէ, քանի որ Խորհուրդս որոշած էր նաեւ ո՛չ միայն կարգ մը պաշտօնեից ամսականներն ըստ կարի աւելցնել, այլ և գպրոցական անհրաժեշտ սեպեալ հոգալ։ Եւ իրօք այդ որոշումն ի գործ դնելու վիճակին մէջ գտնուեցաւ։ Թէեւ Խորհուրդս ներկայացուցած է իր տարեկան հաշուեցոյցը Պատ. Տնտեսական Խորհրդոյ, սակայն անպատեհ չհամարիր հանուսական յայտնել նաեւ այս Տեղեկագրիս մէջ, որ 1883–84 դպրոցական շրջանի ծախսուց դումարն եղած է 5,157 1/2 արծաթ մէճիտիէ, գումար որմէ 4,902 1/2 արծաթ մէճիտիէ ամբանաց հաշուին տրուած է, իսկ մնացած 355 զանազան ներքին ծախսուց համար գործածուած։ իսկ այս ելից փոխարէն 5,100 արծաթի մէճիտիէ (950 Օսմ. ոսկի) Պատ. Տնտեսական խորհրդոյ միջոցաւ Ազգ. պրդէն ընդունուած է, և մնացածն՝ 57 1/2 արծաթի մէճիտիէի՝ գպրոցական ներքին հաստիքից ազատեր է։ Խորհուրդս աշակից գտնուեցաւ նաեւ 1882–83 շրջանէն հաւաքելի թղթակիները, որոց գումարն կը հասնէր 70 արծաթի մէճիտիէի, գանձել տալու Պատ. Տնտեսական Խորհրդոյ, նոյնպէս 1883–84 շրջանի թղթակիներէն՝ որոց գումարն է 500 արծաթի մէճիտիէ։ այս գումարին մեծ մասն հաւաքուած է և մնացածին հաւաքումը կը շարունակուի։

Ուսումնական Խորհուրդս խնայողական միջոցներն անտես չառնելով հանդերձ, համոզուած է որ մեր վարժարանց մատակարարութեան համար յատկացած արդի գումարն բոլորովին չհամապատասխանէր ուսումնական և այլ պիտոյից, նա մանաւանդ նորաշէն Ս. Հռիփսիմեան վարժարանի նիւթական պէտքերն աւելցած լինելուն՝ հարկ պիտի լինի նաեւ յաջորդ շրջանին յատկելու Եւմատայոյի գումարը։

Դ. Թեմական յարաբերութիւնք.—Խորհուրդս՝ իր պաշտօնին բերմամբ՝ ջանաց նաեւ թեմական գպրոցներու վերին հսկողութիւնը կարելի եղածին չափ կատարել, և թէեւ սակայն տրամադիր կը գտնուէր յատուկ քննիչ ուղարկելով տեղեկանալ թեմային կրթութեան և երբեմն դրկուած ուսանց հրահանգներու գործադրութեան վիճակին, սակայն՝ առ ի շղթայ դրամական միջոցի, կը բաւականանար մերթ ընդ մերթի յաղագս կարգալ ուղղակի կամ Ձեր Արբանութեան ձեռքը, որ Հոգաբարձութիւններն հոգ տանին իրենց վարչութեան ներքեւ գտնուած դպրոցներուն զարգացման, որոց մեծագոյն մասն, գիրգարար, միշտ կը գանգատէր դրամական անձկութեան մասին, որ տակաւ խորտնդոսան կը լինի անդնդհատ ուսանց շրջանացին, և Գաւառական վարչութեան ազակցութիւնը կը խնդրէր։ Խորհուրդս նիւթական միջոցներով լուծուելիք խնդիրներու մասին՝ ինքնօրեան հրահանգներ տալէ զատ՝ չէր դանար իր ազակցութիւնն թեմական հոգաբարձութեանց մերթ ընդ մերթ խնդրած յարմար դատաուներ և գրական պէտքեր հոգալու, ինչպէս գրկած է Ա.յարն, Տէնիզլի, Մէնէմէն, Մաղնեսա, Գալնրլա, Գրզրզաղաճ և ն։ Բայց փափաքելի է որ թեմական ժողովուրդն աչխատէր իրեն հաղորդուած հրահանգաց համեմատ կանոնաւորապէս Ազգային տուրք ժողովել և դպրոցներու վիճակն սպահովել։

Ե. Վարժարանաց վիճակ.—Խորհուրդս ներքին բարեկարգութեան վերաբերող անտրէնութիւնները մի առ մի յիշատակելու դանց ընելով, բաւական կը համարի յայտնել թէ կատարած է պարտ ու պատշաճը Ցեսչութեան ձեւօք, վարժարանաց տատողական վիճակին, աշակերտաց մաքրութեան, աչխատասիրութեան և կարգապահութեան մասին, նոյնպէս կարգերու և դասերու կանոնաւոր բաշխման և արդիւնաւորութեան մասին։ Թէեւ Խորհուրդս գոհունակութեամբ կը յայտնէ թէ մանաւանդ Մեսրոպեան սանրն աւելի կանոնաւորութեամբ կը յամախէին առ հասարակ վարժարան քան թէ Հռիփսիմեան սանուհիք, որոց մէջ կը գտնուին այնպիսիներ՝ որ ոչ միայն հիանդութեան, այլ և անային տեսակ պատճառներով տարուան շրջանին մէջ հարիւրէն աւելի բացակայութիւններ ունեցած են, ինչպէս կը տեսնուին դպրոցական տուփարներու մէջ։ սակայն Խորհուրդս պարտ կը համարի խստապէս նաեւ թէ՝ ընդհանրապէս ծնողաց կողմէ աչակցութեան տեղ անտարբերութիւն և դժկամակութիւն կը գտնէր այս բացակայութեանց և մինչև իսկ անմարբերութեան և անհոգութենէ յառաջ եկած անպատեհութեանց առաջն առնելու համար։ Այնպէս որ բացակայութեանց միջին թիւը օրը գրեթէ 35 էր բոլոր աշակերտաց և աշակերտաց գումարին վրայ, որ տարուան ընթացքին մէջ 250–303 ի յանդելէն ետեւ՝ նուազելով իջաւ մինչև 188+255 թիւի, իսկ մարբուելու համար տուն զրկուած մանանց թիւն շաբաթը 10 ի կը հասնէր։ Այս հաշուով հրաժարող աշակերտուհեաց թիւն է 16, նորեկներու թիւն մինչով 42։ իսկ աշակերտներէն հրաժարած են 62, նորեկները մինչով 35։ Հրաժարողները գրեթէ բոլորն ծաղկոցի և նախակրթարանի կարգերէն են, և նախորդ տարուան հրաժարականներու հետ համեմատելով՝ բարձրագոյն թիւ մը կը ներկայեն։ Այս առաւելութեան պատճառը կարելի է բացատրել։ Արդէն յայտնի է թէ Ազգիս հոգատար ընկերութիւնը բարեսիրական և կրթական նպատակաւ աղքատիկ և կարօտ մանկանց զգեստեղէնը տարին մի քանի անգամ կը հոգայ։ տարին երբ տատուգեց որ չատ աշակերտներ ու աշակերտուհիներ զգեստներ ստանալէն ետեւ կը մեկնին վարժարանէն, այնպէս որ առաջադրեալ նպատակին հակառակ կը վարուին անտարբերներ ծնողաց շնորհիւ, արտան դասեց աւելի ընարելութեամբ շարժիլ և մանկան կարօտ այլ աչխատասէր, կարգապահ և վարժարան յաճախողներու պէտքերն հոգալ։ Այս անօրէնութեան վրայ է որ՝ ամեն յարդարանաց կոչառակ դաս մը ազբատաւոր ծնողաց զաւակունք քաշուեցան վարժարանէն։ սեսնելով որ չեն կարող առանց աչխատութեան հագուստ առնել։

Իսկ դատատուաց պաշտօնավարութեան նկատմամբ՝ Խորհուրդս, մի քանի բացառութեամբ, ընդհանրապէս գոհ եղած է, իրենց աչխատութեան չափն և տրուած հրահանգաց գործադրութեան մասին տարուած հոգն՝ աշակերտաց և աշակերտուհեաց ցոյց տուած արդեանց վրայ գատելով, զոր ինչպէս առանձին, նոյնպէս հրապարակային հարցաքննութիւններն հաստատեցին։ Թէ՝ հիանդութեան և թէ՝ այլ պատճառաւ բոլոր դասատուներու բացակայութեանց գումարն է 416 ժամ, կամ դպրոցական օրն 3 ժամ հաշուելով 52 օր, այնպէս որ շաբաթը գրեթէ մի ժամ բացակայութիւն տեղի ունեցած է, ամբողջ բացակայութեանց մէկ քառորդն թիւրը դասատուի հիւանդութենէ և դանցաւորութենէ յառաջ գալով։ Տեղեկագրիս կցուած ցուցակներէն (1) կ՚երեւի ուսանց ծրագրերն, դասատանց բաշխումն, մէն մի կարգի աշակերտաց թիւն և դասատանդութեան հանաստ եղանակն, շաբաթական ժամերը։ Հայերէն լեզուի՝ իւր հիմնական ուսմունք վարժարանաց՝ աւելի ոյժ տրուած են, ինչպէս նաեւ իրաքանչիւր թուաբանական և այլ զանազան վարժութեանց։ Հայերէն և օտար լեզուաց դասատուութեան յատկացած են 6–5–3 ժամ շաբաթը, միւս ուսանց, այն է՝ պատմութեան, աշխարհագրութեան, թուաբանութեան, բնական պատմութեան, տիեզերագրութեան երկերկու ժամ, իսկ կրօնագիտութեան, բնագիտութեան, անտեսագիտութեան, տնտեսագիտութեան, գծագրութեան եւայն 1–3 ժամ, ձեռագրի համար շաբաթը մէն մի կարգի 6–3 ժամ տալով։

Զ. Հարցաքննութիւնք.—Երկու վարժարանաց հարցաքննութեանց պատրաստութեան համար տասն օրի չափ միջոց տալէն ետեւ աշակերտաց, Խորհուրդս յատուկ ծանուցագրով խնդուց ծնողաց և կրթասէր ազգ ազնց հրապարակային քննութեանց օրն ու տեղութեան պարտնատամն, որ էր յուլիս 6էն մինչեւ 26, նոյն ծանուցագրին կցելով նաեւ ժամանակացոյց մ՚որմէ դիւրին էր գիտնալ զանազան կարգերու և առարկից քննութիւնն օրումն ու ժամանը։ Ձեր Արբանութիւնն որ՝ ըստ ժամանակացոյցի՝ առաւօտեան Ս. Հռիփսիմեան և կէս օրէն ետք Ս. Մեսրոպեան վարժարանը ներկայ կը գտնուէր, անչուտ Ուսումն. Խորհրդոյ հետաքրքրութեամբ ընդունելով որ ընդհանրապէս ծնողք իրենց ներկայութեամբն աշակերտները խրախուսելու և ազգային կարգապահոյն վիճակին տեղեկանալու անտարբեր կ՚երեւէին, մինչ ամենքը բարձրաձայն կը քարոզեն կենսական կրթութեան օգուտներն, և ոմանք՝ առանց քննելու՝ այնչափ բծախնդրութիւններ և անհիմն գիտողութիւններ ընելու մասին շատ յաջողակ են։ Ինչպէս ուրիշ, նոյնպէս հարցաքննութեանց ժամանակ՝ հայ տիկնայք և օրիորդներ ցոյց տուին որ աւելի նախանձախնդիր են ազգային կրթական ձեռնարկներու, քան թէ արանց գատն, և մանաւանդ մեր երիտասարդութիւնն, որմէ աւելի հայրենասիրական ոգի և իրական աչակցութիւն կ՚սպասուէին, փոխանակ այսքան անտարբերութեան՝ կրթական հաստատութեանց առջև։ Հետեւապէս մի քանի բ սրենդատակ անձերէ, վարչութեան անդամներէ և կրթասէր ծնողքներէ զատ՝ քննութեանց իբրեւ քննիչ և ունկնդիր ներկայացուցիչներու կարգին մէջ առաւելապէս կը փայլէին հայ տիկնայք և Հոգատար ու Կրթասէր ընկերութեանց ազնուամիտ անդամներն։ Ինչպէս վիճակագրեցին կը հաստատեն՝ ընդհանրապէս հարցաքննութեանց արդիւնք գոհացուցիչ էին և աշակերտաց ու աշակերտուհեաց մասին և բարոյական զարգացումն զգալի։ Խորհուրդս գաւօք սրտի կը յայտնէ սակայն, որ Հռիփսիմեան վարժարանի բարձրագոյն կարգերու աչակերտուհեաց մաս մը, գլուխդանցութեան և այլ պատճառաւ, չկրցաւ ներկայիլ քննական հանդիպելու, բացակայութիւն՝ որու պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ աւելի ծնողաց քան թէ աշակերտուհեաց վրայ, որոնք՝ ըստ որոշման Խորհրդոյն՝ քննութեան պիտի ենթարկուին և դասարան պիտի փոխեն՝ երբ նոր շրջանին վարժարան մտնան։ Քննութեանց աւարտումէ ետք՝ բոլոր քննուած աշակերտաց և աշակերտուհեաց Վիճակացոյցները դրկուեցան ծնողաց տեսչութեան ձեռքը և տարեկան արձակուրդն սկսաւ։ Խորհուրդս այս տարի, սովորութեան հակառակ, տարեկան հանդէս չկատարեց, արդէն մի քանի ամիս առաջ Հռիփսիմեան նորաշէն վարժարանին մէջ փառաւոր հանդէս մը կատարուած լինելուն, այլ բաւական սեպեց Ս. Մեսրոպյան տօնախմբութեան առթիւ, յունիս ամսուն 28 ին, պարզ և անշուք արարողութեան մը ներկայ գտնուիլ ի յիշատակ մեր անմոռանալի վերանորոգիչներու։

(Մնացեալը յաջորդ թուով)

ԱՍՏԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ

Թէ ինչ հաւատք պէտք է ընծայել լուսնոյ՝ օդին փոփոխութեանց վրայ ուսնեցած ազդեցութեանց մասին.

Բ.

Թուսալոյի և Բիւկրամի խուզարկութիւններէն ետեւ, Յոքթոր Հորպէյի աչխատութիւն կուգայ, լուսնոյ քառորդաց օդին փոփոխութեանցը վրայ ունեցած ազդեցութիւնք մասին։ Բայց դժբաղդաբար յիշեալ Յոքթորին աչխատութիւնքն միայն երկու տարուան (1774–1775) օդերևոյթաբանական համեմատական զննութիւնք կը բովանդակեն։ Զիարդ և իցէ, 1774ին լուսնական քառորդաց օդին վրայ կարծեցեալ ազդեցութիւնն որ և իցէ կերպիւ չիրականացաւ։ Յիշեալ տարւոյն բովանդակ տեւողութեան մէջ 12–13 լուսնեակ ըլլալով, միայն օդոյ երկու փոփոխութիւնք զուգադիպման լուսնոյ ծնդեան հետ, և լիալուսնոյ ժամանակն նոյն իսկ օդոյ մի փոփոխութիւն յառաջ չեկաւ։

1775 տարուան մէջ պարունակեալ 12 նոր լուսիններէն միայն չորսն օդոյ փոփոխութեամբ առաջնորդեալ էին, և 12 լիալուսիններ՝ օդոյ միայն երեք փոփոխութիւնք յառաջ բերին։

Արդ՝ վերոյիշեալ զննութիւններէն կը հետեւի թէ ճշմարտութիւն չէ ըսել, նոյն իսկ Թուսալոյի հետեւութիւններն ընդունելով, որ լուսնի երևոյթի ամէն մէկ փոփոխութիւնն օդոյ այլակերպութեամբ մ՚առաջնորդեալ է. որովհետեւ նոյն իսկ Թուսալոյի տարտակը կը ցուցնէն թէ՝ միջին հաշուով, քառորդութեանց առեն երեք անգամին վրայ մի անգամ պիտի սխալինք։ Հետեւապէս ժամանակն չորս անգամին մէջէն մի անգամ, լիալուսնոյ և մերձակիսի առեն հինգ անգամէն մի անգամ, լուսնոյ ծնդեան ժամանակ վեց անգամէն մի անգամ պիտի սխալինք։

Նոյն իսկ այս հետեւութիւններն ան ընդունելի են, որովհետեւ Թուսալոյի ատեղագրէն այս հանգամանաբար բարձրը եղող հաւանականութիւններն, լուսնոյ քառորդաց ազդեցութիւնն՝ նոյն քառորդաց տեղի ունեցած առենէն բաւական յառաջ և ետքն երկարաձգելով ստացած է, որ վերջը բաղձուս համաձայն կատարական բան մի է, և լուրջ հետեւութիւն մը չէ։ Հաւանական է, կրնէ բարձրանալու Արակոյ տատեղագէտը, թէ յիշեալ կերպով լուսնեկին՝ շարժուան և կամ ամուսան որ և իցէ օրերուն վրայ այսպիսի հաշիւ մը կատարելով, միւնոյն արդիւնքն հանելու։

Արդ՝ կը տեսնենք թէ ինչ ատենի դիտական ստուգութիւն ունին լուսնոյ կարծեցեալ ազդեցութիւնք օդին փոփոխութեանցը վրայ։

Արակոյ և Գուվալ՝ գիտութեանց մի երկար շարքով հաստատած են թէ լուսինն օդին վիճակը չփոխեր։ Սակայն այսու ամենայնիւ նաւավարաց շատերն, թէպէտ իւրաքանչիւրն ըստ իւր քմաց, այս նկատմամբ լուսինը գլուտեղ չեն դադրիր։ Զատնք հանգելու համար թէ ոմանցմէ մէջ են, որ և իցէ լուրջ պատճառաբանութիւն և հակառակ իրաշարութեանց յիշատակումն չդրեր։ Այս նախապաշարումն բառլու համար, կրնէ իրատ Ֆէյ ասուեզագէտն իւր այս խնդրոյն վրայ գրուած մի յօդուածոյն մէջ, երիտասարդ ուսանողաց մտքին մէջ ազդեցութիւն մը ունենալ և անանց գոյ ընել կամ՝ շատ անգամներ օրինակել տալու է դպրոցաց մէջ հետեւեալ խմաստով պարբերութիւններ, այսինքն «թէ ան-«հեթեթ է հաւատալ ընծայել կախար-«դաց, մարդակերպ գայլերու (լը–կա-«ռաւ), կարմիր լուսնոյ (էնտ ռուս), թէ «ճշմարիտ չէ որ լիալուսինն ամպերն «փ՚ատաէ, թէ նոր լուսինն օդն կը փո-«խէ, թէ կայծակն երբեմն երկրիս վը-«րայ քարի ձեւով կիյնայ, թէ թա-«թանները մինչև ամպերն ծուռնն չու-«ղերն կը ծծեն ևն. ևն.»

Վերջացնելու համար կըսենք թէ, արպիսի նախապաշարումներն կրնանք ընդունիլ այնպիսի մարդոց քով, ո-րոնք իրենց տեսութեան զրաված նեղ հորիզոնէն անդին բան մը չեն կրնար երեւակայել։ Եթէ յիշեալ հորիզոնին վրայ լ

ԼՕՍՏԱՆ ԵՎ ԼԱՆՍԱՇԻՐ
LONDON AND LANCASHIRE
ՀԱՎԱՔԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ ՄԻԼԻՈՆ ԵՎ ԿԵՍ
Գրասենյակ՝ Ս. Գ. ԳԱՍՊԱՐԻ
Լ՝ Ալեքսանդրապոլ, Հայոց Ազգային Ընդհանրական Ժողովի Գրասենյակ՝ Ս. Գ. Գասպարի տունը։
Ամենամեծ ապահովագրություն հրդեհի դեմ։ Ամենաարագ գործակալություն։ Ամենաարագ հատուցում